

4x 1955

# Könyvheti Újság

A II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár  
Ünnepi Könyvheti Kiadványa

II. RÁKÓCZI FERENC  
MEGYEI ÉS VÁROSI  
KÖNYVTÁR  
MISKOLC

ÜNNEPI  
KÖNYVHÉT  
2008.





# Visszatekintés

Lassan 80 éve, hogy a magyar irodalom, a magyar alkotók és a magyar könyvkiadás, könyvkereskedelem népszerűsítése érdekében megszervezték az első könyvnapokat hazánkban. „Miskolcon vetődött fel.../.../ a magyar könyvnapok rendezésének gondolata...” – írta 1933-ban a miskolci liberális polgárság lapja, a Reggeli Hírlap. Ferenczi Károly, a híres könyvkereskedés tulajdonosa vetette fel a gondolatot azon a tanácskozáson, melyet Miskolcon rendeztek a magyar könyvkereskedők. E gondolatot Supka Géza fejtette ki bővebben a Literatura hasábjain, s ennek nyomán szerveződtek 1929 májusában az első könyvnapok szerte az országban. Természetesen Miskolcon is megrendezésre kerültek a könyvnapok, ahol ez idő tájt nagy keletje volt a könyvnek. A vidéki városok sorában a könyvvásárlást illetően Miskolc élen járt, s ebből következően sokan is hódoltak az olvasás nemes szenvedélyének.

A hagyományoknak megfelelően az idei évben is, június első napjaiban a magyar írók magyar könyveire terelődik a figyelem országszerte, így szűkebb pátriánkban, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Miskolcon is. Megjelennek az Erzsébet téren a könyvsátrak, belelapolozhatunk a legfrissebb kötetekbe, beszélgetések, találkozó színhelye lesz több könyvtár, könyvesbolt, s talán a megszokottól eltérően több magyar író neve hangzik el a magánbeszélgetések során is. „Sikerkönyvekre” vadászunk a könyvsátraknál, vagy „csak” egyszerűen tehetséges alkotók művét vesszük a kezünkbe ezekben a napokban. Böngészve a kötetek között rácsodálkozunk arra, hogy milyen sokan írnak verset hazánkban, s mennyien törekszenek arra, hogy segítsenek megismerni önmagunkat, támaszként szolgálva a szürke hétköznapiakon. Popper Pétert kérdezték a diákok egyszer arról, hogy miről szólnak a jó könyvek, s ő azt válaszolta: „Rólunk. Megmutatják, hogy kik és mik vagyunk, s hogy mivé kellene válnunk: Vagyis hogyan kellene élnünk a világban.” De hogyan lehet rátalálni egy-egy jó könyvre? Lehet egyéni felfedezőútra indulni, de kérhető segítség is, s a számunkra ismert, netán tisztelt emberek ízlésvilága is befolyásolhatja választásunkat. Jó,

ha van segítség, sorvezető, netán ajánló az egyre gazdagodó kínálatban.

Egy ilyen ajánlónak, egyszerű sorvezetőnek is tekinthető az idén immár 25. éve megjelenő Könyves Újság, mely a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár gondozásában jelenik meg. 1983-ban látott napvilágot első ízben a Megyei Könyvtár tájékoztatója, mely az ünnepi könyvhét alkalmából amolyan egyszeri vállalkozásként született. Azóta eltelt 25 év, s a „Könyvhét hírei”, majd a „Könyves újság” minden évben megjelenik. Az első időkben csupán híreket, tájékoztató jellegű közleményeket tartalmazó, szerény külsővel megjelenő lap mára már elengedhetetlen színfoltja lett a megyei, városi könyvnapoknak. Témaválasztása, a szerkesztés elvei az idők során sokat változtak, mint ahogy a „könyves világ” is rengeteg átalakuláson ment keresztül. Alkotók generációja nőtt fel az elmúlt két és fél évtized alatt, kiadók százai ontják az olvasnivalót, s a hagyományos könyvesboltok mellett ma már az internetes könyvkereskedéseknek köszönhetően karosszékből választhatjuk ki az olvasnivalót.

Az évente egy alkalommal megjelenő lap kezdettől fogva nem „csupán” a könyvről, azok alkotóiról, a könyvhétre megjelent legújabb művekről szólt, de a helyi kulturális értékek bemutatására is törekedtek a mindenkori szerkesztők, a lap készítői. Akik nem voltak mások, mint Miskolc város és a megye könyvtárosai, támogatást és sok-sok írást kapva a helyi irodalmi és művészeti élet jeles képviselőitől, szakembereitől.

Az első tíz év gazdag termését kötetbe rendezte a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, mely 1994-ben került kiadásra „A Könyvhét Hírei. Válogatás a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár ünnepi könyvheti tájékoztatójának művelődéstörténeti publikációiból” címmel. Lapozgatva a kötetet szembevetnő, hogy mennyi könyvtárral foglalkozó cikk jelent meg az első időben is. Ami persze nem véletlen, hisz a lapot szerkesztő könyvtárosok igyekeztek minél színesebben bemutatni ezt a szakmai területet, fontosnak tartották, hogy hírt adjanak a legújabb fej-

lesztésekről, a szolgáltatások gazdagodásáról. De természetesen bőségesen maradt hely a könyveknek is. Rendszeresen tájékoztattak az Ünnepi könyvhét kiadványairól, kitüntetett helyen foglalkoztak a helyi (városi és megyei) alkotók köteteivel, a helyi kiadók kínálatával, s nemegyszer adott hírt az újság olyan kötetekről is, melyek a nagyközönség számára kevésbé ismert kiadók gondozásában jelentek meg. Mecenatúra volt ez a javából, a magyar irodalom támogatása, a helyi alkotók ismertségének növelése érdekében.

A könyv és az irodalom mellett helyet kaptak a lapban más művészeti ágak jeles képviselői is. Hol egy-egy kiállításról olvashattunk, hol maga az alkotó vallott az irodalomhoz, a könyvhöz fűződő viszonyáról.

A következő tizenöt év természetét áttekintve sem lehetünk elégedetlenek. Tovább nőtt az alkalmi lap terjedelme, s ha még lehet, tovább színesedett a tartalma. E tartalmat az élet írta, hisz az elmúlt tizenöt év a változások időszakosa volt. Nem csak kiadók százaival lett gazdagabb „könyves világunk”, nem csak új irodalmi lapok jelentek meg a piacon, nem csak az alkotók egy új nemzedéke keresi olvasóját, de drámaian átalakult az olvasáshoz, a könyvekhez való viszonyunk is. Új kommunikációs csatornák szereztek/szereznek maguknak egyre nagyobb teret életünkben, de sajnos a rendelkezésünkre álló idő nem változott. Egy nap ma is 24 órából áll, s jól kell sáfárkodnia az idővel annak, aki legalább felületesen képet akar alkotni a mai magyar irodalomról.

A technikai fejlődésnek köszönhetően a távolságok is könnyen leküzdhetővé váltak. De vajon tényleg közelebb kerültünk egymáshoz? E kommunikációs csatornák közelebb hozták hozzánk az alkotásokat, a művészeti alkotásokat is, vagy csak az információk áramlása vált szabadabbá, gyorsabbá? Új fogalmakkal ismerkedhettünk meg az információs társadalom részeseként, s a kultúráról alkotott felfogásunkat is számos új ismeret, információ alakítja. A digitális kultúra fogalma hétköznapiaink kifejezésévé kezd válni, s a hagyományos könyv mellett virtuális könyvespolcunkon a digitális könyv is elolvasásra vár. Az olvasáshoz, könyvekhez való viszonyunk átalakulóban van, a hagyományos kulturális értékek iránti aggodás felerősödése érezhető. Mindez megjelent a Könyves Újság lapjain is valamilyen formában az elmúlt másfél évtizedben.

Rendre beszámoltunk a könyvhét megyei és városi eseményeiről, a Könyvhét könyves újdonságairól. A lapot gondozó Megyei Könyvtár nem tekinthetett el attól, hogy időről-időre beszámoljon azokról a jelentős változásokról, melyek a könyvtáros szakmát érintették. Így rendszeresen publikáltak a lap hasábjain a megye könyvtárosai, de írásaik nyomán nemcsak egy megváltozott könyvtárkép elevenedett meg, de hírt kaptunk író-olvasó találkozókról, könyvbemutatókról, ahol a megyében élő alkotók mellett megjelent az irodalmi közélet számos szereplője.

Egyre több cikk foglalkozott a kiadói tervekkel és termékekkel, hisz gazdagodott e téren a kínálat is. Megyénkben is új kiadók születtek, s az un. „hivatásos” kiadók mellett egyre nagyobb számban jelentettek meg köteteket a megye intézményeiben, vagy azok mellett működő szellemi műhelyek, amelyekről szívesen adtunk hírt a lap hasábjain.

Örömeinkre az irodalom mellett más művészeti és alkotói területek képviselőiről is rendre megjelentek írások, melyhez több esetben jó apropót teremtett a művész elismerése, egy-egy helyi vagy országos alkotói díj. A díjakról beszélgetve szinte minden

esetben szó került az alkotás nehézségeiről, de az alkotó és a könyv, az irodalom viszonyáról is. E kis beszélgetések olyan emberekhez nyitottak kaput, akikre méltán lehetünk büszkéek.

Átlapozva az elmúlt évek Könyves Újságjait, beleolvasva az egyes cikkekbe, kiadói beszámolóba, böngészve az Ünnepi Könyvhét megyei és miskolci programjait, hű lenyomatát kapjuk az elmúlt évtizedek történéseinek. Talán nem minden évben kiegyensúlyozott a cikkek aránya, talán egyik-másik lapszámban több írás szól az országosan is ismert és foglalkoztatott írókról, mint szűkebb pátriánk alkotóiról, de ez az aránytalanság, ha volt igazi egyáltalán, idővel kiegyensúlyozódott. Mindentől eltekintve erre lehetünk a legbüszkébbek. Voltak, vannak, s reményeink és tapasztalataink szerint a jövőben is lesznek a megyéhez, Miskolchoz kötődő alkotók, szellemi műhelyek, az értékek bemutatását vállaló kiadók és mecénások.

Hisszük, hogy különös jelentősége van a könyv ünnepének azon a tájon, ahol legrégebbi, irodalmi értékkel bíró nyelvemlékünk, a Halotti beszéd született, ahol a reformátor prédikátor lefordította a Bibliát magyar nyelvre. Hisszük, hogy az alkotók, irodalomszervezők sora – Baráth Lajos, Buda Ferenc, Cseh Károly, Csorba Piroska, Cs. Varga István, Fecske Csaba, Gulyás Mihály, Jenei László, Kalász László, Papp Lajos, Serfőző Simon, Szabó Bogár Imre, Varga Rudolf, Vass Tibor és sorolhatnánk az alkotók nevét hosszasan – nem szakad meg, megyénk befogadója és elindítója lesz továbbra is az irodalom, a kultúra képviselőinek.

Hisszük, hogy a Gutenberg-galaxisnak nincs vége, hogy a könyv nem csak kevés, kiváltságos ember számára szolgál töltékesül, tájékozódásul és örömszerzés céljából. Bizunk benne, hogy változik a könyvhöz, az irodalomhoz fűződő, napjainkban kissé érdektelenséget tükröző viszonyunk, s fontosak lesznek továbbra is az alkotókkal való személyes találkozások.

Folytatódnak azok a bensőséges beszélgetések, melyek keretében az elmúlt években találkozhattunk például Csoóri Sándorral, Fekete Gyulával, Ferdinandy Györggyel, Fodor Andrásral, Gál Sándorral, Görömbei Andrásral, Grendel Lajossal, Jókai Annával, Kányádi Sándorral, Kornis Mihállyal, Lengyel Balázssal, Mándy Ivánnal, Mészöly Miklóssal, Nagy Gáspárral, Nemes Nagy Ágnessel, Parti Nagy Lajossal, Petri Györggyel, Popper Péterrel, Sántha Ferencsel, Spiró Györggyel, Szakonyi Károllyal, Tamás Menyhérttel, Vámos Miklóssal vagy Závada Pállal, nem befejezve, csak abbahagyva a felsorolást.

Aki könyvet ad ki, újságot, folyóiratot jelentet meg, az a jövőre is gondol. Nyomot kíván hagyni egy korról, egy alkotói elkötelezettségről, egy világképről, az emberről. Reméljük, hogy újabb 25 év elteltével utódaink ezekre az alkalmakra ugyanolyan lelkesedéssel szerkesztik majd a könyvhét híreinek krónikáját, mint mi tesszük, s bizunk benne, hogy az elkövetkező évtizedekben is lesz alkalom beszámolni helyi könyves műhelyek munkájáról, netán újak alakulásáról, vagy csak egyszerűen a kiadói termékekről. A hordozó változhat, lehet, hogy már „csak” a világhálón, elektronikus formában lesz olvasható a lap, de az is elképzelhető, hogy egy tenyérnyi technikai csoda lesz a könyvhét hírnöke, de hisszük, hogy lesz.

Akárhogyan is alakul a jövő, mi, szerkesztők, a Könyvheti Újság gazdái optimisták vagyunk.

*Venyigéné Makrányi Margit  
a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója*

# Üzenet az olvasásról

Karinthy Mártontól, a rendezőtől, a Hököm-Karinthy színház megálmodójától, az írótól...

Kamaszkoromban nem voltam könyvmoly. Elég későn kezdtem el nézelődni apám jelentős könyvtárában. Egyszer azonban szagot fogtam. Éreztem, hogy valami végzetesen kimarad az életemből, ha túl sok időt veszítek. De hol kezdjem, töprengtem, látva a sok folyóméternyi könyvtömeget. Ahogy ott álldögáltam tehetetlenül, apám mellém lépett. Azt mondta, közhely, de mélyen igaz, amit talán Turgenyev mondott Gogol *A köpenyéről*. Mármint, hogy az egész orosz irodalom abból bújít elő. Szerintem, folytatta apám, az egész irodalom is onnan jött, talán még visszafelé is, egészen Homéroszig, meg a *Bibliáig*. Kezdd tehát Gogollal, javasolta. Nézd, milyen vékony, mutatta, egy este elolvashatod, nyugtatott meg, aztán majd meglátjuk, hogyan tovább, zárta le az útmutatást. És igaza volt. *A köpeny* című Gogol kisregény mélyen megrázott. Ugyanúgy életem szerves részévé vált, mint annyi más könyv utána. Ma már a lelkemben megszámlálhatatlan könyvvel élem az életemet.

„A könyvtárak hangulatát, titokzatos csendjét, fülledt, intim világát nagyon vágyom és szeretem. Főiskolásként sokat üldögéltem a főiskola és más intézmények könyvtáraiban. Ma ritkábban teszem már. Óriási házikönyvtáram van, annak elolvasása is kitenne már vagy három életet. Mostanában legtöbbször író-olvasó találkozókra járok könyvtárakban. Ilyenkor mindig megfogadom: olvasni kölcsönözni is újra idelátogatok megint.”

A KÖNYV számomra (és úgy hiszem, minden olvasni tudó és olvasni még a mai mostoha körülmények között is szerető ember számára) nem csupán kikapcsolódást jelent. Ha csak azt jelentené, az sem lenne persze baj. De a fontos és életünk részévé váló könyvek nem csak kikapcsolnak valami rosszból, hanem bekötnek valami más, fontos és nélkülözhetetlen áramkörbe is. Mintha a kozmoszsal, a végtelennel randevúznánk. A mindenségbe és lényünk legmélyére utazunk általuk. Egy jó könyv élni segít, szeretni tanít és muníciót ad olyan helyzetekre, amelyeket önmagunk nem vagyunk képesek megoldani. Ilyenkor a lelkeünkben és a szívünkben tartalékolt könyvélményeinkhez fordulunk segítségért. A könyvek pedig bőségesen meghálálják az olvasásukba fektetett energiát és időt. Sokszoros értékkel sugározzák vissza a betűkbe sűrített élményt. A könyv a legjobb befektetés életünk minőségének javítására.

Szívem szerint semmi mást nem csinálnék, mint napi beosztással és rendszerességgel csak olvasnék. Az élet ritka és különleges adománya, ha hosszabb ideig megtehetem ezt.

Csapongva és rendszertelenül olvasok, és azt hiszem, mindenkinek így kellene tennie. Aki csak meghatározott tárgyban és céllal olvas, egy idő után belefárad, belefásul a saját témájába, tudatosan kiválasztott könyvei egyhangúságába. Aki viszont szabadon, bolondos ötleteit vagy szeszélyeit sem elhanyagolva választja ki az olvasmányait, az örökké fiatal, szellemileg friss és nyitott marad ahhoz, hogy mindig képes legyen egy új élmény befogadására, vagy akár bekebelezésére. Az örömből elolvasott és szabadon választott könyvek életünk leghasznosabb útítársai

maradnak. Amíg emlékezni tudunk rájuk, fel tudjuk idézni a hangulatukat, képesek vagyunk újra átélni, addig egészen biztosan a miénk maradnak. De lehet, hogy utána is. Talán örökre. Hiszek abban, hogy a szellemi energiák nem pusztulnak el az emberi étellel együtt. Azok bizony itt lebegnek, keringenek, hatnak és termékenyítenek az idők végezetéig. Csak tudnunk kell használni is őket.

Szívesen újraolvasnám kamaszkorom és ifjúságom összes könyvélményét. Néha meg is teszem. Az olvasásnak az a csodája, hogy kiszakít az időből, és ablakot nyit a végtelenre. A fiatalkori könyvek hangulatának visszaidézésével, a saját korábbi életemet is újra látni kívánom. Nemrég olvastam újra a *Tom Sawyer kalandjait* meg a *Huckleberry Finnt*. A gyerekkori élmény mit sem változott, én viszont nagyon is. Talán emiatt fedeztem fel az újraolvasáskor e két remekmű (lehet, hogy a világ legjobb könyvei?) mélyeséges tragikumát. Noha ismét végigröhögtem Mark Twain felejthetetlen hőseinek kalandjait, de egyúttal megcsapott a könyv lapjairól áradó múltó idő is. Az elvesztett ifjúság gyönyörűséges bánata. Hiszen mindannyian ezt szeretnénk újra meg újra felidézni, nem? Mert nem akarjuk elhinni, hogy elmúlhat valaha is. Amikor pedig rádöbbenünk a valóságra, mélyeséges, igazi, felnőtt bánat ereszkedik ránk: a visszahozhatatlan ifjúság utáni kielégíthetetlen vágy gyönyörű szomorúsága.

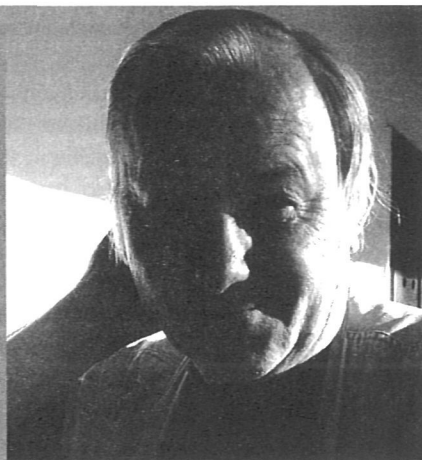
Az első könyvélmény óta újabb és újabb élvezetekre éhesen folyamatosan és kimeríthetetlenül olvasok és olvasok. Úgy vagyok ezzel, mint akit a kellő időben szoktattak hozzá, ismertettek meg a világ egyik legfontosabb és mindig más arcát mutató játékszeréhez: nem tudok betelni vele. Ugyanezt tudnám ajánlani mindenkinek, aki valahol és valamikor el akarja kezdeni ezt az olvasás nevezetű csodát. Kezdje el talán Gogol *A köpenyével*. De kezdheti egészen máshol is. Az őt érdeklő bármelyik irányba elindulhat. A lényeg mindössze annyi csupán, hogy elkezdje valahol. Ha lehet, még ma éjszaka.

Tiszta szívvel ajánlja: Karinthy Márton



# 60 év, József Attila-díj, 5 unoka

Fecske Csabával beszélget  
Venyigéné Makrányi Margit



**Venyigéné Makrányi Margit:** Szinte hihetetlennek tűnik, de igaz, s a bensőséges hangulatú ünnepek is megerősítették a hírt, hogy Fecske Csaba az idén lett 60 éves. Ennek apropóján beszélgettünk a fiatal költőpalántákkal és verskedvelő „korosabbakkal” is szívesen foglalkozó költővel a Miskolci Galéria Dóry-pincéjében. Hogy érzed magad e kerek évfordulón, kedves Csaba?

Fecske Csaba: Őszintén szólva az 50 szebben hangzik, de ezzel sincs igazából semmi bajom. Jó megérni, hisz van mögöttem már sok minden. Szép is, tragikus is, eredmények és elszalasztott lehetőségek is. A korommal tulajdonképpen békében vagyok. Hogy fiatal maradjon az ember, meg kell fiatalon halni, de ehhez nem volt kedvem.

Jólesett, hogy a barátok, a pályatársak megemlékeztek e kerek évfordulóról, bevallom, jólesett az ünnepség. Az ember, ha viszszenéz, talán nem kell szégyenkeznie.

**Kicsit szomorú a hangod. Alkotó emberként nem bánt, hogy bármennyire nem akarunk a rendelkezésünkre álló idővel foglalkozni, mégis tudjuk, hogy sajnos kevesebb időnk van, mint amennyit már élünk.**

Valójában minden kornak megvan a maga különlegessége. A legszebb időszak az, amikor az ember 20 éves. Kamaszkorom izgalmái, élményei máig hatnak, de ez már elmúlt. Talán sok mindent elmulasztottam, de amit lehet, igyekszem pótolni. Nem gondolok a múlt időre.

Munkamániás vagyok, szeretek dolgozni. No és persze ott van az öt unoka, akiket imádok, jó velük minél több időt együtt lenni.

**Mikor érezted először, hogy írással kell foglalkoznod?**

Gyerekkorom óta írással akartam foglalkozni, költő szerettem volna lenni. Korán kezdtem írogatni, minden évszaknak megvolt a témája. Tavasszal a virágokról, ősszel az elmúlásról vettem papírra a sorokat.

Édesanyámnak gyakran mondtam, költő leszek, ha nagy leszek, és nagyon sok pénzt fogok keresni. Hát ez utóbbi nem igazán sikerült, de nem vagyok elégedetlen. A verseim kárpótolnak sok mindenért.

**Hogy érzed, van még ebben a rohanó, értékválságos világban értelme írni?**

Hiszem és tapasztalom, hogy vannak még versolvasó emberek. A kisgyerekek, az óvodások, kisiskolások még nagyon nyitottak, élvezik a verset, a ritmust, a zeneiséget. Érdeklődéssel fordulnak a világ felé, melynek szerves része a vers is. Meggyőződésem, hogy minden korban, így mai korunkban is, születnek versszerető emberek. Talán nincsenek túlságosan sokan, de mikor volt a lírának ideje? Se Balassi, se Petőfi korában. De van bennem némi optimizmus. Volt időszak, amikor az volt a látszat, hogy mi egy olvasó nemzet vagyunk. Most árnyaltabb, vagy inkább sötétebb (?) a kép. Én hiszek abban, hogy minden költő megtalálja a maga olvasóját. Én az olvasóknak írok, de nem elvárásoknak akarok megfelelni. Hiszek abban, amit csinálok.

**Naivan azt gondolnám, hogy e zaklatott kor a rövidebb, tömörebb műfajoknak kedvez, az olvasók a verset részesítik előnyben. Mégsem ez a tendencia.**

Ma Magyarországon a regények időszakát éljük. Nadas Péter, Esterházy Péter, Kertész Imre írásai közkedveltek, munkásságukra figyelnek nemcsak itthon, hanem a nagyvilágban is. Nem tudni persze, hogy mennyien olvasnak ma hosszabb lélegzetű munkákat. Azt gondolnánk valóban, hogy a rövid műfajok világát éljük, de figyelve a történésekre, más a tapasztalatom.

Én verset naponta olvasok, de egyébként mindenolvasó vagyok. Hrabal, Esterházy, Örkény könyvei a kezem ügyében vannak, naponta beleolvasok a kötetekbe. Nagyon örülök annak, hogy 2002-ben, százegy év után, a Nobel-díjat egy magyar író kapta, nem érdemtelenül. S nem hallgathatjuk el, hogy e díjból profitált a magyar irodalom egésze.

**Kik voltak rád nagy hatással pályád során?**

Weöres Sándor nevét kell elsőként említenem, aki pályám kezdetén, még diákéveimben biztató sorokkal válaszolt egy megkeresésemre, de nem hallgathatom el Pilinszky János és Arany János nevét sem. Mindhárman meghatározó erővel hatottak rám, pályám során mindvégig mércét jelentettek számomra.

Még diák voltam, amikor lekottáztam Arany János verseit. Gázdag nyelvezetéből pályám kezdetén sokat merítettem. Később ismerkedtem meg Weöres Sándor verseivel, melyek elementáris erővel hatottak rám. Pilinszky János költészetével később kerültem kapcsolatba, de a munkássága iránti tisztelem és érdeklődésem nem lankad ma sem. De nem szabad kifejejtenem a felsorolásból Kalász László költő nevét sem, aki a szomszéd faluban, Perkupán született. Ha születhetett költő Perkupán, miért ne születhetne

Szögligeten is, gondoltam szárnypróbálgatásaim kezdetén. Ő is meghatározó személyiség az életemben.

Tevőlegesen Papp Lajos, az Észak-Magyarország egykori olvasószerkesztője, majd a Napjaink főszerkesztője, valamint Serfőző Simon, a Napjaink rovatvezetője volt támogatóm a pályám kezdetén. Papp Lajos volt az, aki bevezetett az irodalomba, sok írást közölt, de személyesen kritizálta is alkotásaimat. Széles látókörű ember volt, sokat köszönhetek neki.

### **Nem érezted-e pályád során hátrányát annak, hogy itt Miskolcon, lényegében egy vidéki városban élsz?**

Miskolc nem túl nagy város, ezért véleményem szerint itt könnyebb megmutatkozni. S könnyebb barátokat találni. A fővárosban több az eszkimó és kevesebb a foka.

Pályám kezdetén itt nem volt könyvkiadás, ami persze hiányzott nagyon, de én igazán ezzel a kérdéssel, vagyis a vidékiséggel nem is foglalkoztam soha. Nem hiszem, hogy azzal, hogy itt élek, elhalasztottam lehetőségeket. Itt könnyebb volt, s ma is könnyebb barátokat találni, magyarul: otthon lenni.

### **Fontosak a barátságok számodra?**

Nagyon. A család és a barátok a legfontosabbak. Remélem, hogy akiket én a barátaimnak tartok, azok engem is annak tartanak. A falumban is maradtak barátaim, a gyerekkorból is szinte mind megmaradt. Találkozunk, s a beszélgetéseket ott folytatjuk, ahol abbahagytuk. Vannak közös emlékeink, közös élményeink, melyek összetartanak.

### **Fontos számodra az országnak ez a vidéke is?**

Szögliget, Miskolc – a családom itt alakult, számomra meghatározó ez a vidék, az országnak ez a fele. Persze kap az ember tüskéket, de nagyon fontos nekem Miskolc. Szögligetről eljönni is nagy tragédiát jelentett, de meg akartam váltani a világot. Ma már a rajongva szeretett Szögligeten sem tudnék élni, már annyi minden ide köt. De az az igazság, máshol nem tudnék gyökeret verni.

### **Hogyan látod Miskolc irodalmi életét?**

Nem igazán beszélhetünk irodalmi életről. Fiatalabb korban működött a „Kelet”, hetente találkoztunk, hasonló érdeklődésű és korú emberek jöttek össze. Ez jó volt. A Napjaink szerkesztőségébe is be lehetett menni, elbeszélgetni az éppen benn tartózkodó szerkesztővel. Most a Műút van és ez jó, ennek örülök, de műhelymunkáról egyelőre nem beszélhetünk. A szerkesztőség sajnos nem úgy működik, mint régen, inkább csak virtuális műhely, nem irodalmi asztaltársaság.

### **Ez nem hiányzik?**

De. Jó lenne leülni, beszélgetni, akár vitatkozni, civódni is. Művekről, műfajokról. Megbeszélni, mit olvasott a másik. Felmoroszoltak a kapcsolatok. Igény pedig lenne rá.

### **Magányos harcosok az alkotók?**

Hm. Pedig jó lenne közvetlen reakciókat kapni. Azonnali ha-

tásmérésre vágyik az ember. Új hírek, irodalmi pletykák is hiányoznak. A nagy mesélések, ugratások, a valahová tartozás érzése már a múlté. A kor taszítólag hat ránk. Nincs idő, s hogy egyre idősebb leszek, érzem, az idő elcsorog, mint ujjaim között a víz.

### **Lehet, hogy túl sok mindennel akarunk foglalkozni?**

Kapkodunk, úgy érezzük, fogy az idő. Most már öt unokám van. Sokszor elgondolkodom, 3-4 gyereknél mennyi unoka lehetne. Persze ma kemény dolog gyereket vállalni, gyereket nevelni. Pedig a gyerek fontos, fontosabb, mint a vers, mint bármi más. Ők mulandó életünk folytatói.

### **Beszéljünk kicsit a köteteidről.**

A legfontosabb könyvemnek az *Első életem*-et tartom. Majd kétucat recenzio, kritika jelent meg róla. Az 1987-ben megjelent *Vakfolt* című kötet, számomra szintén fontos, bár kevesebb visszajelzés érkezett rá. De legalább ennyire a szívemhez nőtt a *Tücsökmesék*, a *Hol voltam* vagy a *Szárnyak, gyökerek* című munkám is. De az igazság az, hogy mindig a legújabb a legfontosabb. Most jelenik meg az Ünnepi könyvhétre a Holnap Kiadónál egy kötetem *Tolvaj szél* címmel, most vélhetőleg ez lesz a legfontosabb.

### **Verseid, meséid, publicisztikáid kötetek sorában láttak napvilágot, de rendszeresen publikálsz az ország számos irodalmi lapjába is. Hat köteted immár a Nemzetközi Digitális Gyermekkönyvtár oldalain is olvasható. Tudatosan írsz-e a gyerekeknek?**

Nem. Ezek spontán jönnek. Gyakran a lelkem mélyéről jönnek az élmények, amelyek évek multával kéredzkednek versbe vagy mesébe. Azok a jó írások, amelyek mélyről jönnek. Amit az elhatározás „sötét” szándéka szül. De igazán ennek nem ismerem a mechanizmusát.

### **Melyik a jobb közönség, a gyerekek vagy a felnőttek?**

A gyerekek között érzem jobban magam, ők könnyebben feloldódnak. Régebben sokat jártam kis településekre, ahol szintén nagy örömmel fogadtak a gyerekek. A felnőttek sokkal zárkózottabbak.

### **Nem azért van ez, mert a vers egy roppant intim műfaj?**

De, nagyon intim műfaj. De a gyerekek nyitottabbak. Ők még nem viselkednek. Mi, felnőttek, már álcát viselünk. Ettől függetlenül volt a felnőttekkel is számos, nagyon kellemes, élménnyel teli találkozás.

### **Mennyire befogadó a mai közönség?**

Fogyatkozik a közönség. Kevesebb ember nézelődik, válogat a könyvesboltokban, de a könyvheti sátraknál is. A könyvek is egyre drágábbak, a szép kiállítású munkák szinte megfizethetetlenek. Ez is visszatartó erő. Meg az idő. A kenyérgondok mellett a lélek ápolására már kevesebb idő jut. Fogyasztói – léleksorvasztó – társadalomban élünk, *monetárdiktatúrában*.

### **Félő, hogy menthetetlenül felborul az értékrend.**

Elsivárosodik a világ. Gyerekkoromban gyönyörűség volt egy-egy könyv kézbevétele, melytől a ma gyermeke gyakran megfosztatik. Persze van helyette más. De hiányzik az élőbeszéd és a könyv. Fontos lenne ma is az olvasás, nem szabadna megfosztani senkit sem az így szerzhető élménytől. Egyébként a jó író legalább közepes olvasó. Ha jól emlékszem, ezt Esterházy mondta valahol. Én jó olvasó vagyok, ez szakmai minimum. Fontos a kortársak ismerete.

**Nem tartanám jónak azt a világot, ahol újra csak néhány kiváltságos kizárólagos privilégiuma lenne az olvasás.**

A szülő, a család, az iskola felelőssége nagy. Az író teszi a dolgát, s bízunk abban, hogy olvasója megtalálja.

**Köszönöm a beszélgetést. Valamennyi olvasód nevében szívből gratulálok a József Attila-díjhoz!**

**Fecske Csaba Tolvaj szél c. kötetét június 4-én 16.30-kor dedikálja az Erzsébet téri Információs sátorban. Aznap 17 órakor pedig szerzői estje lesz a Városi Könyvtár előadótermében.**

## Fecske Csaba

### Északon

Grönland fehér hó-és jégvilág  
nem nyílik ott csak jégvirág

tél után tél következik  
arrafelé minden mirelit

ott még a meleg is hideg  
fázva izzadnak a pingvinek

zegernyés idő dér dara  
a fókák bajuszán zúzmara

### Kihalt tintaevők

a paca  
tintaevő állat  
pennával kezükben  
a pici pacákok  
pacákra vadásztak  
vagyis pecáztak akarom mondani pacáztak

de jaj  
mára már kihaltak nem élnek pacák  
az irkák lapjain  
azok a buzgó pecások  
hm maradnak pacátlan pacákok  
jutalmuk hogy alliterálnak  
s a vers végén a rím  
nem terem pacát a papír  
ha minden kis pacák golyóstollal ír

### Ha Laurával beszélgetek

ha Laurával beszélgetek  
izzad a tenyerem  
és kiszárad a torkom  
és olyan hülyén hangzik  
minden amit mondok  
ezért inkább egy szót se szólok  
ha Laurával beszélgetek

### Hangverseny

tegnap hangversenyen voltam  
mondhatom tetszett nagyon  
Mozart Beethoven Chopin  
de a legmeghatóbb mégis az volt  
amikor összekaptak a zenészek  
s kottával hangszerrel kezükben  
csöndben kivitték a teremből  
a halott muzsikát

### Bűvös szó

apa egyszer pityókásan jött haza  
csapzott haja a szemébe lógott  
s ahogy beszélt a nyelve meg-megbotlott  
mint a járnai tanuló kisbaba  
anya csúnyán nézett rá  
aztán kitört mint az égiháború  
de apa kimondott egy bűvös szót  
PRÉMIUM

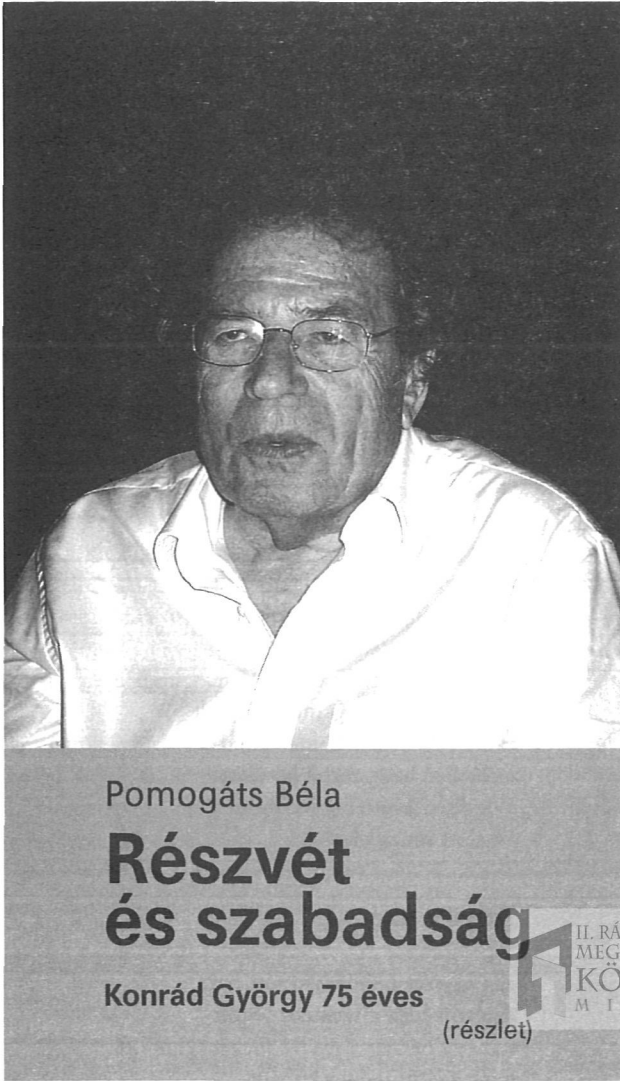
és anya máris elcsitul  
arcán kis tócsa mosoly csillogott  
gyöngéden apához simult  
és dicsérte és köszönte nagyon  
az összeborzolódt virágot  
amit apa a táskából halászott elő  
nekem narancsot banánt küldött  
az a titokzatos prémium

### Jövő

amikor felnőtt leszek  
elveszem Laurát feleségül  
amíg ő főz és mosogat  
bevágom magam a Ladába  
és furikázok egy kicsit  
nem kell félnem hogy kikapok otthon  
nekem már én parancsolok  
s vacsorára mindig palacsinta lesz

*(versek a Holnap kiadónál az Ünnepi Könyvhétre megjelenő Tolvaj szél c. kötetből)*





/... / A szellemi közösséget természetesen értékek: erkölcsi és művészi értékek határozzák meg, és ezek közt kitüntetett szerepe van a részvét és a szabadság humanista értékeinek – ezeket minden vallás és minden bölcsélet igen magasra helyezi. Konrád György írói pályája, életműve és gondolkodása is ennek a két értéknek a jegyében és szolgálatában alakult. Csupán első nagysikerű regényére, az 1969-ben (nem könnyen) megjelent: *Látogatóra* utalok, amely az író gyámügyi tapasztalatainak és a francia „új regény” poétikai vívmányainak felhasználásán túl a részvétben találta meg azt a szellemi és morális tényezőt, amely uralkodik a cselekményen és összefogja a szakmai tapasztalatokat és az irodalmi indíttatásokat.

A szabadság élménye és vágya, a szabadság eszméje és poétikája is személyiség- és életműformáló tényezője Konrád György munkásságának. Ez jelenik meg második regényében, *A városalapítóban*, majd *A cinkos* című regényben és az *Agenda* trilógiájának darabjaiban, illetve Konrád nagyszabású esszéiben, így *Az autonómia kísértése* és az *Antipolitika* című írásaiban. Ezek a művei egy olyan társadalomnak az erkölcsi tévedéseit, lelki betegségeit, identitászavarait mutatják be, amely tartósan kényszerült élni a szabadság hiányában. Bizonyára nem véletlen, hogy a szabadsághiányos élet ellenképe az ötvenhatos magyar forradalom, ennek rövidre szabott történetében az író személyes szerepet vállalt, és a szabadság néhány napjának emlékét és tanulságát a legnehezebb időkben is megőrizte és felmutatta műveiben. /... /

(A teljes szöveg a *Műút* 2008007-es, júniusi számában olvasható)

Konrád György június 6-án 15.30.–16.00.-ig dedikál az Erzsébet téren a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár sátránál.

Konrád György este június 6-án 17 órától kezdődik a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban. A szerzővel beszélget: Lévai Balázs („A Műút a könyvtárba vezet 3.”)

## Az utazó író, a gondolkodó európai

Konrád György művei a Noran Kiadónál  
(Kőrössi P. Józseffel beszélget Jenei László)

Konrád György könyveit az utóbbi évtizedben a Noran Kiadó jelentette meg. Élményeiről, tapasztalatairól a Kiadó vezetőjét, Kőrössi P. Józsefet kérdeztem.

**Jenei László:** Ha figyelmesen böngésztem a Kiadó honlapját ([www.noran.hu](http://www.noran.hu)), 1998-ban adtátok ki az első Konrád-művet (*The case worker, A látogató*), mely angol-magyar nyelvű kiadása Konrád György első, és mindmáig legismertebb könyvének. Hogyan emlékszel az együttműködés kezdetére?

Kőrössi P. József: Csaplár Vilmos mutatott be bennünket egymásnak a rendszerváltozás első hónapjaiban, Gyuri éppen kiadót keresett. Én igazából úgy fogalmaznék, hogy végül, az évek során kiadóját nem csak azokban az intézményekben, amelyeket akkoriban vezettem (Pesti Szalon könyvkiadó, később Palatinus) találta meg, hanem bennem, mondjuk úgy – szerénytelenül talán – az én személyemben is. 1991-92 óta valamennyi Magyarországon megjelent könyvének felelős kiadója vagyok. Barátsággá „fajult” a kapcsolat, hiszen gyorsan kiderült, eszmetársak is vagyunk.



Utána következtek Konrád önéletrajzi regényei (*Elutazás és hazatérés*, 2002; *Fenn a hegyen, napfogyatkozáskor*, 2003). Ezek első közlések voltak. Az elsőben a gyermek- és kamaszkorát, míg a másodikban az ezredfordulóiig terjedő időszakot dolgozza fel a szerző. Ilyen gyorsan követték egymást a kéziratok?

Az *Elutazás és hazatérés*ig még számos könyvének a kiadásához közöm van, s mint fent említettem, én így gondolok erre. De a Noran kiadónál valóban az önéletrajzi regények következtek. Gyuri egyszerre, egy – a szó mind a két értelmében – nagyformátumú kötetben akarta önéletrajzát megírni, de mi lebeszél-tük erről. Nagy segítségemre volt ebben Lakner Judit, Konrád György felesége, aki segített a meggyőzésben. Így jelenhetett meg *A látogató* után a második legismertebb Konrád-regény. Mondanom sem kell, azonnal külföldön is, több nyelven, és a mai napig szinte évente megjelenet valamelyik országban, Európában és azon túl. És persze, Gyurit ez már végképp meggyőzi arról, hogy helyesen döntött, amikor a gyerekkort és a felnőttkort kettébontotta, hiszen a történelem is ezt tette. 1944-45 az ő, a családja és az ország történetében is tragikus cezúrát teremtett.

2004-2005-ben újabb három könyvét jelentették meg: *A közép tágulása* (2004) c. könyv alcíme szerint „gondolkodás Európáról”; *Az író és a város* (2004) a szerző berlini élményeinek foglalata (Konrád 1997 és 2003 között, kétszer három éven át volt a berlini művészeti akadémia /Akademie der Künste/ elnöke); míg a harmadik, a *Kakasok bánata* (2005) költői-filozófiai életregény. Zavarba ejtő bőség. Alkotóerő, élményanyag és műveltség tökéletes találkozása. Milyen volt kiadóként lépést tartani vele?

Boldogság! Mert ezekről a művekről az ember beszélget, vitatkozik a szerzővel és igyekszik minél több plusz élményt szerezni. Konrád Györgyben hihetetlen erő, energia van. Említetted a tudást, a műveltséget, ami ugyancsak bámulatos. És ne felejtjük el, tudása, műveltsége igen nagy része személyes tapasztalat. Az utazó író, a gondolkodó európai tapasztalata. Alig van szeglete a világnak Ázsiától, az Egyesült Államokig, Dél-Amerikáig – Európáról, ugye, ne beszéljünk – ahol ne fordult volna meg. Ő sohasem átutazó. Akkor sem, ha – s ez igen ritka – csak órákat tölt az adott helyszínen. Fejben és a lelkével is ott van, minden találkozásból, a személyesből és a tárgyi világgal való érintkezésből is tapasztalat lesz, aztán többnyire valamilyen formában könyv is.

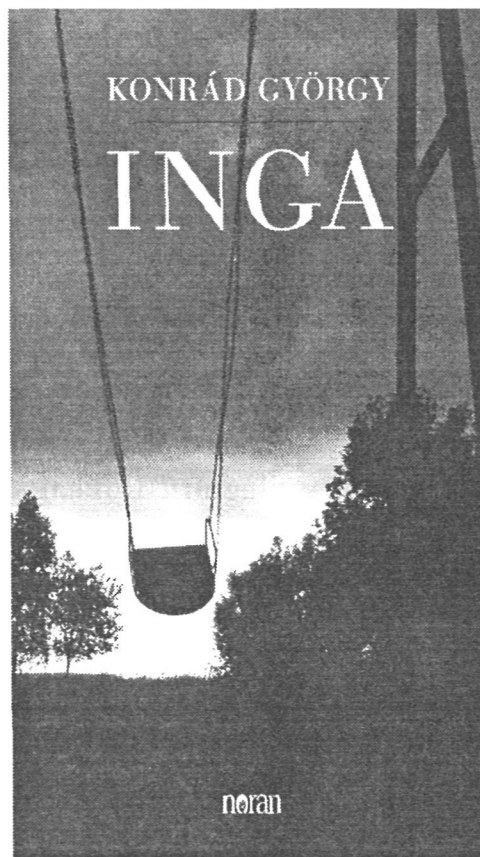
2005 és 2007 között utánkölzéseket találunk: a nagy hí-rű *Agenda-trilógia* köteteit (*Kerti mulatság*, 2005; *Kő-óra*, 2006; *Hagyaték*, 2007). Majd az alaplúnak számító regény újbóli kiadása következett: *A látogató* (2007). Nagyszerű, hogy ezekhez a könyvekhez így együtt, friss kiadásokban hozzá lehet férni!

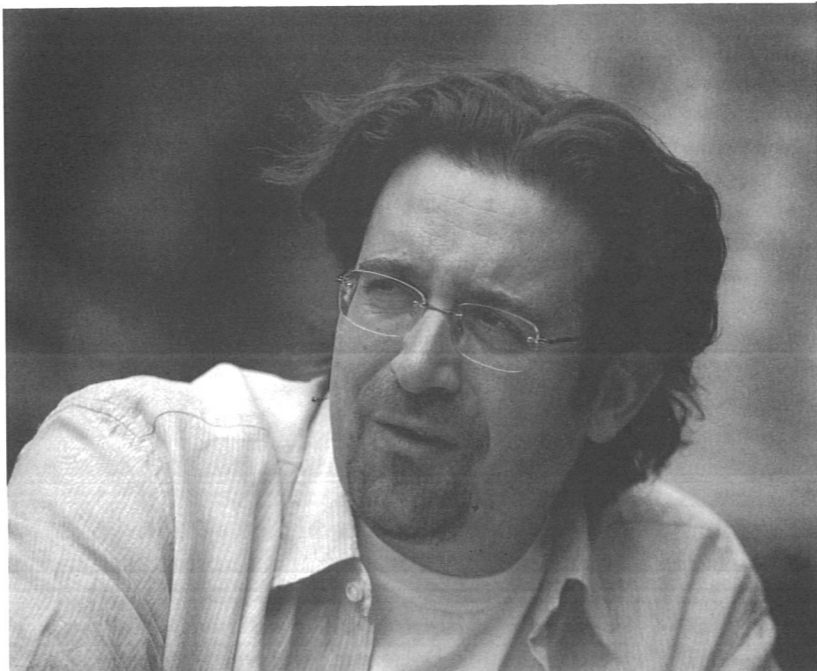
Ráadásul az *Agendában* (*Kerti mulatság*) jelentős változás történt. Az eredeti első kiadáshoz képest, ahol a szereplők nem saját, valóságos nevükön szerepelnek – családtagokról, barátokról, rokonokról falubéli ismerősökről van szó –, hanem visszaállította eredeti nevüket, amitől ismét személyes hangot kapott az író és története kapcsolata. *A látogató* a Noran kiadónál már a mű,

ha jól számolom negyedik vagy ötödik kiadása, s ezek nem kis példányszámban megjelenő „utánkölzések”.

Az Ünnepi Könyvhétre meglepetéssel készültetek. Konrád új könyvét adjátok ki, melynek címe: *Inga*. Ahogy a szerző írja a fülszövegben: „történetek, eszmevillanások, tömörre nyesve”. Kérlek röviden vezesd fel az olvasóknak.

Idézném őt magát, egyrészt mert rendkívül pontos, másrészt mert szövegen át sugárzik a szerzőjéből a mindenkori élet bölcsessége, az, amit mindjárt hatvan éve folyamatosan tapasztalunk az írótól: „Elkészültem az *Inga* című könyvvel, történetek, eszmevillanások, tömörre nyesve. Tapasztásos építőtechnikát alkalmaztam. Egy állítás, és ami hozzákapcsolható, egymást körüljáró képzetek. Milyen szekvenciák keresik meg egymást. Megráztuk a cilindert, és benne a cédulákat. A városi kávéházban van egy nagy kerek asztal, amely körül a vendégek köre és kara cserélődik. Ül az asztalnál egy hetvenöt éves magyar író, ellépek mögüle. Körülnézek ezzel a könyvekre darabolható élethossziglani naplóval, bárhol folytathatom, eltart, ameddig én magam eltartok. Dolgoztam, jöttem-mentem, ezzel-azzal egy asztalnál ültem, forgattam a napirend kerekét. Senki ellen haragot, vádat nem táplálok, velem szemben sincsen tartozása senkinek. Semmisségemet is látva, jól vagyok. Körüljárók egy kezem ügyébe került sorsomtól kapott történetet. Az a jutalmam, és a büntetésem, ahogy az időmet töltöm: a hetedik nap az állandó idő. Olyan könyveket írtam mostanában, amelyek mellől bármelyik pillanatban elszólíthatnak, a fonálnak ott van vége, ahol elszakad.”





## ...hogy a könyvcímekhez egy ember is kapcsolódjon

(Lévai Balázssal  
beszélget Jenei László)

Lévai Balázs szerkesztő-riporter-rendező (MTV) magyar-történelem szakon végzett az ELTE-n, később színházelméletet és drámapedagógiát tanult a Színháztudományi Egyetemen. 1996 óta foglalkozik televíziózással (*Záróra; Bestseller – A világ nyitott könyv; Nagy Könyv; Dob+Basszus*), azóta a Magyar Televízió külső munkatársa. Ötször nyert Kamera Hungáriadíjat különböző műsoraival, legutoljára idén tavasszal a *Dob+Basszussal*.

*Bestseller* című tv-sorozatában két szériában beszélgetett világhírű írókkal.

**Jenei László: Emlékszik rá, hogyan indult a televíziós *Bestseller*? Saját ötlet volt, vagy megkeresték vele?**

Lévai Balázs: 2002 telén nem volt éppen műsorom, s ekkor sugallta a feleségem a *Bestseller* ötletét. A *Záróra*-ban gyakran beszélgetsz magyar írókkal, mondta, miért nem próbálsz meg ugyanezt külföldi, világhírű írókkal. Elsőre irreálisnak tűnt, de belevágtam a szervezésbe, s szerencsére sokan hittek benne(m) és segítettek. Mint minden ötletnél, itt is sok múlt az időzítésen. Mondhatni Kertész Imre Nobel-díja is jókor jött számunkra, akkoriban kinyílt az irodalmi életünk a nagyvilág felé.

**A tv-sorozat hatalmas siker volt, nemrég láttam az első széria ismétlését is. Még az egyébként mindenben fanyalgók is a képernyők előtt ültek. Mennyire „lőtte be”, hogy kinek készíti a műsort?**

Minden tévéműsornál fontos alkotói kérdés, hogy kinek készítjük, milyen tudást feltételezünk a nézőnköről az adott témában. Mi semmiképp nem akartunk elmenni nagyon szakmai irányba, nem akartuk elijeszteni a laikus nézőt. Úgy fogalmaztuk meg ars poeticánkat, hogy mi egy portréfilm-sorozatot készítünk, amelynek szereplői történetesen írók. Szerettük volna megmutatni, megszólaltatni őket a saját környezetükben, hogy a könyvcímekhez egy ember is kapcsolódjon az olvasók vagy a potenciális olvasók számára. Mert ez a titkos cél: ha a műsorunk által elnyerte a néző szimpátiáját az író, akkor előbb-utóbb a könyvét is a kezébe fogja venni. S ekkor mi is eredményesnek mondhatjuk magunkat, hiszen összehoztuk a könyvet az olvasójával.

***Bestseller* címen az első interjúkötete 2004-ben jelent meg. Interjúalanyai akkor: José Saramago, Helen Fielding, John Updike, Mario Vargas Llosa, Harold Pinter, Michael Cunningham, Paul Auster, Orhan Pamuk, Ljudmila Ulickaja, Paulo Coelho, Alessandro Baricco és Martin Walser voltak. A mostani kötetben V.S. Naipaul, Umberto**

Eco, John le Carré, Philip Roth, Bret Easton Ellis, Pawel Huelle, Ken Follett, Roland Schimmelpfennig, Salman Rushdie, Margaret Atwood, Michael Ondaatje, Kazuo Ishiguro és Roddy Doyle szerepel. Friss szerkesztői élményem, hogy még olyanok is mérlegelik a könyvről szóló írást, akik korábban elvből nem foglalkoztak interjúkötettel. Egészen elképesztő gazdagságú kötetet állított össze. Hány év munkája van benne?

Összesen harmincegy interjú készült a sorozat eddigi négy éve alatt. Persze voltak szünetek az egyes szériák között. Az első kötetbe tizenkettő, míg most a másodikban tizenhárom interjú került be.

**Talán kissé buta kérdés: ki vagy kik voltak azok, akik a legmaradandóbb élményt jelentették az Ön számára? Más-ként fogalmazva: kik voltak azok, akik az Ön olvasói tapasztalata után emberileg is igazán megragadták?**

Hihetetlenül szerencsés vagyok, írónagyságokkal találkozhattam, beszélgethettem, egy kicsit talán megismerhettem őket: ez a legnagyobb adományom számomra a *Bestseller*-nek. Éppen ezért nehéz a választás, hiszen minden találkozás az életem részévé vált. Ha mégis választanom kell, talán a Philip Roth, a John le Carré és az Umberto Eco interjú volt számomra a legemlékezetesebb.

**Mikor az interjúra készül, megnézi az íróval készült korábbi beszélgetéseket? Törekszik arra, hogy új kérdésekkel lépje meg a vendéglátóját (a beszélgetések jellegzetessége ugyanis, hogy minden író vendégül látja Lévai Balázst)?**

Természetesen komoly gyűjtőmunka előz meg minden interjút, így számos korábbi interjút is elolvastunk. Szerintem komoly veszélyt rejt magában, ha valaki az „eddig még fel nem tett kérdéseket” hajszolja, mert abból nagy marhaságok is kisülhetnek. Mi sokkal inkább egy gondolati szála, egy ívre próbálunk koncentrálni a tervezéskor, ami elegendő teret hagy az improvizációnak. Azaz a kitalált kérdéseinken túl arra próbálok koncentrálni, amit válaszolnak, hogy abban még milyen kiaknázható muníció van.

**Egyébként az interjúalanyok kiválasztása kinek a döntése?**

Keresztes Gáspár szerkesztő kollégámmal közösen választjuk ki az írókat, akikre „fáj a fogunk”, s kikérjük még az Európa Könyvkiadó főszerkesztőjének, M. Nagy Miklósnak a tanácsait is.

**Vannak ma még megközelíthetetlen, vagy nehezen „behálózható” írók? Mondjuk olyanok, mint Elfriede Jelinek? Tényleg, ő miért hiányzik?**

Mi ebben a sorozatban olyan világhírű írókat mutatunk be, akiket itthon is ismernek és olvasnak. Jelinek Nobel-díja mindenki számára meglepetés volt az irodalmi életben. Furcsa lesz, amit mondok: a díjat megelőzően itthon alig tudta róla valaki, hogy ki ő, talán egy-két könyve jelent meg magyarul, ezért fel sem vetődött a neve a tervezéskor.

**A könyvben mindegyik író esetében egy Ön által írt útinapló, egy rövid életrajzi és bibliográfiai jegyzet, valamint az adott szerző magyar olvasóknak szóló kézírásos üzenete is megjelenik. Véleményem szerint így válik igazán élővé a kötet, hogy az Ön érzéseit, gondolatait, benyomásait is megismerhetjük. A naplót azóta is folyamatosan vezeti?**

Sajnos nem vagyok egy naplóíró alkat. (Pedig de jó lenne olykor visszaolvasni.) Sokszor írok vázlatot, legtöbbször még ott a helyszínen, de ez elsősorban az események rögzítését, az írókkal folytatott privát fecsegések témáit tartalmazza. S csak később, itthon ülök neki megírni a naplókat, ekkor is a határidő parancsának engedelmességek. Mindig örülök, ha az útinaplókat észreveszik a könyvben, pláne ha dicsérik. Volt némi lamentálás az első kötetnél, hogy bekerüljenek vagy sem, lévén ezek amolyan kultúrbulvár szösszenetek, de a visszajelzések alapján, úgy tűnik, jól döntöttünk.

**Logikus a kérdés: készül-e harmadik szériára?**

Egyelőre nem készülünk újabb szériával. Két feltétel nélkülözhetetlen hozzá: az idő és a pénz. Mostanság más tévés feladataim teljesen lekötnek, így inkább el se kezdek pénzt gyűjteni a folytatásra. De nincs vége, a fonal vége ott pihen a kezünkben, s bármikor felvehető újra.

*(Lévai Balázs: Bestseller. A világ nyitott könyv. Új beszélgetések. (Európa kiadó, 2008. 496 oldal, 3500.-Ft)*



Lévai Balázs június 6-án 15.30.-16.00.-ig dedikál az Erzsébet téren a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár sátránál. Lévai Balázs fog beszélgetni Konrád Györggyel június 6-án 17 órától a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban. („A Műút a könyvtárba vezet 3.”)

# „A Műút a könyvtárba vezet”, 2008-2009

A Műút irodalmi folyóirat  
és a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár  
közös rendezvénytársaságáról

Napjaink trendje, hogy a különböző intézményeknek össze kell fogniuk a meglévő és a tervezett kulturális rendezvények hatókörének növelése, és a kínálat összehangoltságának biztosítása érdekében. Régiókban kiemelt szerepe volt eddig is a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárnak, évtizedek óta ad helyet elsőrangú irodalmi-művészeti-könyvszakmai, vagy más jellegű rendezvényeknek, melyek szervezésében páratlan gazdagságú tapasztalattal rendelkeznek.

A Műút irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat a Miskolcon szerkesztett eddigi folyóiratok jogfolytonosságát biztosítja. Az 53. évfolyam Új folyamaként tavaly szerveződött orgánum egy év alatt számos szakmai elismerést könyvelhetett el, lapjain megjelennek a mai magyar irodalom legjelesebb alkotói. Külön elismerést kapott a folyóirat artisztikus megjelenése, igényes szerkesztési elvei, kiváló szerzőgárdája miatt is.

A közös rendezvénytársaságban, melynek során néhány nagyobb vonzerővel rendelkező irodalmi-kulturális rendezvény kiemelt megvalósítására törekednek – nem titkoltan: hagyományteremtő szándékkal –, e két helyi-regionális irodalmi-művészeti és kulturális, közösségteremtő fórumnak az összefogása testesül meg, s talán joggal mondható el, hogy magas színvonalon.

„A Műút a könyvtárba vezet” programsorozatnak már két rendezvénye megvalósult: *Kalász László emlékest* (2008. február 4.); *Karinthy Márton és Kornis Mihály estje* (2008. április 12.). Továbbá egy rendezvény ugyanennek az eseménysorozatnak a

keretében lesz az Ünnepi Könyvhéten is (2008. június 6., 17.h.), *Konrád Györggyel Lévai Balázs* fog beszélgetni.

A rendezvények továbbra is kéthavonta lennének. A Műút folyóirat kéthavi orgánum, az egyes lapszámok megjelenéséhez is igazítják az időpontokat. Ugyanígy figyelembe veszik azonban a jeles szakmai eseményeket, évfordulókat, ünnepeket (Karácsonyi könyvvásár; költészet napja; Ünnepi Könyvhét, stb.) is, mivel így is, ezekkel a rendezvényekkel is az ünnep jelentőségét kívánják hangsúlyozni. Fontos megjegyezni, hogy minden meghívott vendégről (esetlegesen megjelenő, vagy a közelmúltban megjelent új könyvről; stb.) az aktuális Műút-számban kritikát, méltatást közölnek. (Jó példa erre a rendezvénytársaság június 6-i meghívottja, Konrád György, akit a Műútban Pomogáts Béla köszönt 75. születésnapja alkalmából, új könyvről pedig Pályi András ír). Eleven és tartalmas együttműködésről van tehát szó a partnerek részéről.

A 2008-2009-es időszakban tervezett rendezvényeik meghívottjai: Bereményi Géza (augusztus 27.); Rakovszky Zsuzsa; Végel László; Dragomán György; Esterházy Péter és Bartis Attila.

Az a cél vezérli az együttműködőket, hogy Miskolc és a megye lakossága közvetlen, személyes élményeket szerezhessen a mai magyar irodalmi élet meghatározó személyiségeivel kapcsolatban, megismerhesse a művek mögött rejtő embert. Egyik legfőbb törekvésük is ez: személyes, bár a szakmaiságot egyáltalán nem nélkülöző, mégis közvetlen hangvételű beszélgetéseket terveznek.

## Színes flanelkockák

Műút 2008007

A Miskolcon kéthavonta megjelenő folyóirat legújabb, az Ünnepi Könyvhétre időzített számát Nádasy Ádám versei nyitják, melyeket az idei Budapesti Könyvfesztiválon az elsőkönyvesek közé Olaszországból érkező Gessica Franco Carlevero regényének részlete követ Lukácsi Margit fordításában. Nyilas Atilla verseket közöl *Az Álmoskönyvből*, tematikájukban ezekhez kapcsolódnak Béki István és Kamondy Imre versei. Can Togay prózátétel-sorozatának harmadik, befejező része után Csaplár Vilmos novelláját és a németországi Kielben megrendezett Európai Elsőkönyvesek Fesztiválján hazánkat képviselő Szilágyi-Nagy Ildikó kisprózáit találjuk (eme ajánló címét is tőle kölcsönöztük). Birtalan Ferenc és Tatár Sándor versei mellett külön érdekességét jelentenek a Horváth Viktor által (újra)fordított

Shakespeare-sonettek, melyekkel párhuzamosan olvashatjuk ezek interpretáció-értékű, a mai (nem egyszer szleng-) nyelven formált átíratait.

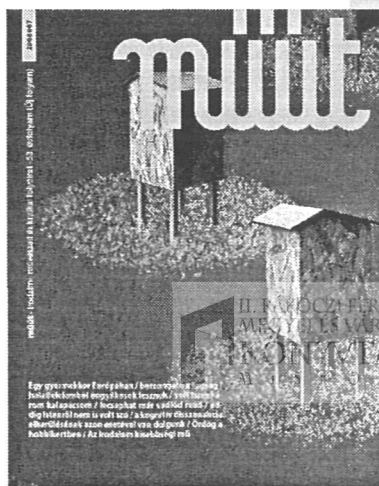
A lapszám képanyagát a XXVI. Miskolci Grafikai Triennálén kiállított alkotásokból készült válogatás adja – a Triennále ürügyén született Somogyi Zsófia *Képek lázadása (?)* című tanulmánya.

A képregényrovatban Dunai Tamás ír Frank Miller Magyarországon is megjelent munkáiról, illetve tizenhat oldalas részletet közöl a lap Koós István *Az erdő fekete méhe* című képregényéből.

A fiatal, miskolci származású filmrendezővel, Császi Ádámmal készült interjú Kapusi Krisztián Lengyel Menyhért éle-

tének borsodi és miskolci vonatkozásait tagláló esszéje, illetve Gyimesi Júlia Ferenci Sándor és az okkultizmus kapcsolatát feltáró írása követi (ez utóbbi írás aktualitása, hogy a miskolci születésű világhírű pszichoanalitikus halálának 75. évfordulója május 22-én volt). Konrád Györgyöt Pomogáts Béla köszönti a szerző hetvenötödik születésnapja alkalmából, akinek *Inga* című kötetéről Pályi András kritikáját olvashatjuk. Bazsányi Sándor Kertész Imre *Káinjáról* írt esszét; Németh Gábor Szijj Ferenc verseskötetét, Kálmán C. György pedig Nagy Boglárka kritikagyűjteményét recenziálta. „Három tenor” (Bedecs László, Benyovszky Krisztián és Sántha József) veszi górcső alá Grecsó Krisztián *Tánciskoláját*; Józsa Márta regényét Milián Orsolya méltatja, míg Vári György Karafiáth Orsolyát kritizálja. Antal Balázs Tatár Sándor verseskönyvéről, Nemes Z. Márió Szilágyi-Nagy Ildikó novelláskötetéről, illetve Mile Lajos Ménes Attila regényéről írt.

A *Kikötői hírek* rovatában Paksy Tünde, Márkus Krisztina, Klopfer Ágnes, Lukácsi Margit, Gilbert Edit és Menczel Gabriella taglalja a hat világnyelv aktuális irodalmi történéseit.



## Műút

Irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat  
2008007 (2008/3)  
112 oldal, 490 Ft  
ISSN 1789-1965

Főszerkesztő: Zemplényi Attila

Szerkesztők:

Jenei László,  
k.kabai lóránt,  
Kishonthy Zsolt

Szerkesztőség:

3525 Miskolc, Hunyadi u. 12. (Petró-ház)

E-mail: [muut@muut.hu](mailto:muut@muut.hu)

Honlap: [www.muut.hu](http://www.muut.hu)

A szerkesztők naplója: <http://muut.blog.hu>

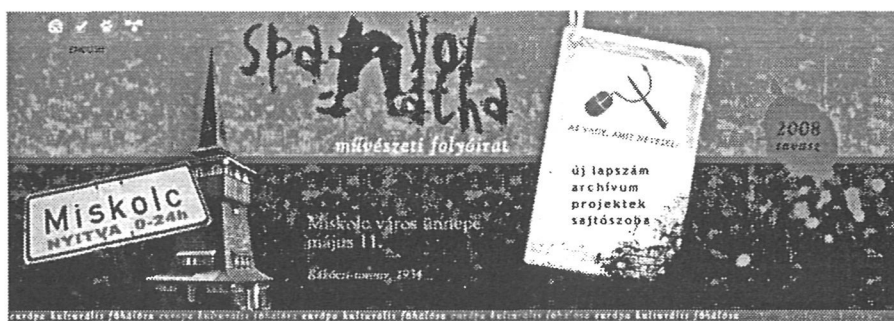
**Műút lapszámbejelentő június 5-én az Erzsébet téren, a pódiumon 18-21 óráig. Az új számról a szerkesztők beszélnek. Utána szerzők és szerkesztők új könyvei: Kupcsik Lidi, Zemplényi Attila, Jenei László, Nyilas Attila, feLugossy László. Házigazda: k. kabai lóránt.**

**A Műút másik könyvheti rendezvénye a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárral közösen szervezett beszélgetés, melynek résztvevői: Konrád György és Lévai Balázs – június 6., 17 óra, II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár földszintjén („A Műút a könyvtárba vezet 3.”).**

Vass Tibor

## Az vagy, amit netezel

A Spanyolnátha  
művészeti folyóiratról



Alapításakor, 2004 nyarán nem kisebb célt tűzött ki maga elé a Spanyolnátha, mint író- és olvasótábora tudatában felszámolni az interneten közölt irodalom – nyomtatott irodalommal szembeni – másodlagos jellegét.

(Mi okozhatta a másodlagosság beidegződését? Talán az, hogy a hálózatra kezdetben olyan tartalmakat töltöttek fel, melyek nyomtatásban korábban megjelentek, ill. olyan anyagokat, amelyeknek színvonala esetleg nem engedhette meg annak nyomta-

tásban való terjesztését. Anyagi megfontolásokat csak azért kevernék ide, hogy sietve leszögezzem: a Spanyolnátha kizárólag internetre történő alkalmazása nem anyagi, hanem elvi kérdés volt, és onlajn kizárólagossága az ma is.)

A Spanyolnátha természetesen nem azt gondolta, hogy hatására majd egy pontos naptári naptól kezdve szerzői és olvasói kivétel nélkül egyenjogú partnerek tekintik az író- és a monitorasztalon történő olvasást – azzal sem számolt azonban, hogy e

folyamat eredményeképpen a médium bűvkörébe vont közönség felé ezzel a kitűzött céllal már 2007-re a cél megvalósítójaként számolhat el.

A médiaszerepléseknek is hála, egykönnyen ment annak tudatosítása, hogy a Spanyolnátha direkt az internetre lett fejlesztve. Országos napi- és hetilapok cikkeztek, televíziók és rádiók leg-hallgatottabb műsorai szóltak és szólnak ma is rendszeresen róla, s ennek köszönhetően soha nem úgy keresték azt az interneten, mint egy nyomtatott lap alternatíváját, vagy ne adj isten, egy kézbe vehető orgánium korlátozott tartalommal megjelenő, internetre butított verzióját.

Működésének abban a ciklusában, melyben ún. *művészeti hálóterem*ként (három évfolyamban: 2005-2007 között) működött, sikerült elérnie azt, hogy az internet-felhasználók megszokják, a lapban kizárólag olyan tartalmakkal találkozhatnak, melyekhez itt férnek hozzá először. Népszerűségének növekedése ennek köszönhetően is töretlen, hisz másodközlést azóta – tartalmának, profiljának folyamatos bővülése ellenére – sem ejtett meg.

Borzongató érzés volt a lap készítésének kezdeti időszakában szembesülni azzal, hogy a Spanyolnátha ismertségének és elismerésének növekedésével az idősebb író- és olvasó-generáció tagjai közül az internetet évről évre egyre többen kimondottan miatta kezdték el *másra is* használni. Túlzás lenne ebből azt a következtetést levonni, hogy a Spanyolnátha hatása az internetre emiatt nagy *számokban* mérhető, de az, hogy *számottevő*, az bizonyos. (A Miskolci Nemzetközi Operafesztivál íméltartománylógiaja már 2001-től, a Spanyolnátha indulása előtt generált ilyen hatást. Olyanoknak lett a Légyott miatt ímélcímük, akik azelőtt soha nem érdeklődtek az elektronikus kommunikáció iránt, s ma már nem csak alkalmanként, művészeti célból használják. Elenyésző azok száma, akik a továbbra sem net-használó visszaesők táborába kerültek.)

Hónapról hónapra egyre több olyan olvasói levelet is kap a lap, melyben azt jelzik, nagyon szeretnék Spanyolnátha-kiadványt kézbe venni, mely például egy-egy tematikus lapszám anyagából válogat, s könyvespolcra helyezhető. Nem elhanyagolható tény, hisz ennek köszönhető, hogy nem csak az ő köreikben sikerült elérni, hogy az esetleges nyomtatást tekinthessék a Spanyolnátha alternatívájának.

A Spanyolnáthát korábban megrótták amiatt, hogy nem működtet fórumot, amely a (félre)értelmezők szerint egy ilyen jellegű honlap működésének létfeltétele. Ma már, ahol szóba kerül a Spanyolnátha, hamar tisztázódik, hogy az nem egy(szerűen egy) honlap, hanem egy művészeti folyóirat, mely *mellesleg* az interneten jelenik meg. Ahová nem felkerülnek a művek, hanem

ahol közlik őket. Amelynek negyedévente megjelenő lapszámai nem nap- hanem netvilágot látnak, amely adott esetekben nem nyomdafestéket, hanem pixelt nem tűrő kifejezésekkel élhetne, ha 2008 nyarán, négy évvel alapítását követően, ötödik évfolyama második száma megjelenésének idején, az ünnepi könyvhéten véletlenül még „lehonlapozzák”. Erre azonban esély, éppen az általa megváltoztatott hozzáállásnak köszönhetően, szerencsére már nem sok van.

A Spanyolnátha 2008-ban művészeti hálóteremből művészeti folyóirattá fejlődött. Visszatekintve örömmel konstatalhatja, milyen elvitathatatlan felelősséggel bírt az onlajn művészeti tartalmak (onlajn és offlajn) tekintélyének megteremtése és megőrzése érdekében, s ennek köszönhetően milyen befolyással bír ma.

A *művészeti hálóterem* eredménye például, hogy a folyóiratban már egyetlen szerző sem gondolja azt, hogy azért, mert műve megjelenése onlajn, *fizikailag* utólag bármit változtathat rajta, ha úri kedve úgy tartja, s mert gyakorlatilag egyébként tényleg semmi akadály nem lenne. Például, ha korábban azt kérte egy szerző, hogy visszamenőleg írjunk egy szerény lábjegyzetet azon írása után, melynek második része később bárhol megjelent, rögzítendő e tény, akkor a művészeti hálóteremnek még el kellett mondania, hogy az az egyes lapszámainak időbe való beágyazottságát hirdeti, így aktuális lapszámában esetleg teret engedhet ilyen kiegészítésnek, később azonban már semmiképp nem.

A *folyóirat* eredménye, hogy ma már ilyen és hasonló dolgokon kívül azt sem kell magyaráznia, adatbázisában (mely az egyik legnagyobb kortárs művészeti adatbázis, ahol szerzőinek portréfotóját és életrajzát közli) egy 2008-ban kapott jelentős díjat miért egy léniával elválasztva tüntet fel az érintett szerző jelenlegi életrajza alatt, mert az már régtől fogva tudja, hogy a lapban egy ilyen változtatás a saját maga által fejlesztett technikai háttérnek köszönhetően visszafelé is érvényes – és már őt is zavarná, ha egy 2004-ben megjelent írása mellett 2008-as hivatkozás szerepelne. Az idő- és egyéb zavarba kerülés esélye igen nagy lenne, ha a lap nem alakította volna ki *időben* ezeket az elveit is – ezek az elvi kérdések a későbbiekben induló, hasonló céllal működő médiumok szerzői és olvasói számára olyan természetesen lesznek, mint maga az internet, és – úgy van rendjén: – eszükbe sem jut majd, hogy a Spanyolnátha által kitaposott úton járnak.

Önhittent azt mondhatnánk, hogy kis lépések ezek a Spanyolnátha, de nagy lépések az onlajn közölt művészeti produktumok életében. No de 2004-ben, miskolciként Ön hitt-e abban, hogy a 79. ünnepi könyvhéten elmondhatja majd: szerkesztői, szerzői, egyre szélesedő olvasótábora révén városához kötődik az egyik legolvasottabb onlajn művészeti médium?

**A Spanyolnátha az Ünnepi Könyvhéten: Ízelítő a nyári lapszámból – Erzsébet tér, Fókusz-könyvsátor, június 7., szombat, 14 óra, Vass Tibor, Török-Szofi László. 14.30.: K.O. Műhely – Huszka Levente, Kovács József, Tatár Balázs János, Turóczi Nóra.**

# Mi a meseterápia?

(részletek)

A meseterápia mindazok számára lehetőséget nyújt önmaguk megtalálására és rendezésére, akik életük bármely szakaszában krízishelyzetbe kerültek: veszteségek, gyász, válás, magány, átmeneti vagy tartós egyensúlyvesztések esetén, párkapcsolati problémákban – pl. beteljesületlen szerelem, elhagyás és elhagyatás, elengedni nem tudás, kapcsolaton belüli rivalizáció –, valamint kommunikációs nehézségekben és a szorongások oldásában. A meseterápia életkortól függetlenül alkalmazható, de a legtöbb páciens a 20-50 év közötti nők és férfiak köréből kerül ki.

Az emberiség első meseterapeuta minden bizonnyal Sahrazád (leánykori nevén Seherezádé) lehetett, aki addig mesélt egy megcsalt és bosszúra éhes férjnek, míg annak lelkében le nem csillapodott a düh, a féltékenység, a zűrzavar és a bosszúvágy. Sahrazádnak nem volt könnyű dolga, hiszen ezeregy éjszakán keresztül kellett mondania a meséket, s e különös mesemondás téje nemcsak az volt, hogy a felesége hűtlensége miatt városa leányait sorra legyilkoló uralkodó dühét megfékezze, hanem az is, hogy ő – hűgával együtt – életben maradjon.

Mesét mondani és mesét hallgatni az életben maradásért – ez a meseterápia egyik legfontosabb célja ma is. A mesét azért lehet olyan jól alkalmazni az élet minden területén – kiváltképp a gyógyításban és a felnőtté válás, valamint a felnőttkor átvesztésében –, mert a történetek mindig valami olyan dologról szólnak, ami az élet működését, folyamatát veszélyezteti. Mondhatni: az egyensúly megbomlása alaphelyzetnek számít a mesékben, s a mese hősei nem csinálnak mást, minthogy megmutatják azokat az utakat, amelyek kivezetnek az adott vészhelyzetből vagy problémából. Persze a kivezető utak a valóságban mindig veszélyeket és kudarcokat rejtnek magukban, s nincs ez másképp a mesékben sem. A lényeg az, hogy a hős elinduljon, ne ijedjen meg a változás lehetőségétől, hiszen épp erre építheti további életét, méghozzá egy újabb, vélhetőleg magasabb fejlődési fokon. A mesék egyik áldásos hatása a terápiában épp az, hogy erőt adnak az első lépések megtételéhez, azaz kimozdítják a páciens a holtpontról.

A meseterápia sikere tulajdonképpen három tényezőtől függ: a megfelelő mese kiválasztásától, a befogadói attitűdtől és a mesemondó személyétől. A mesét mondó személynek rendelkeznie kell a mesemondók bölcsességével és tudásával, emlékeznie arra a kellően megbízható bölcséleti anyagra, amely az évszázadok alatt összegyűlt, és hosszú időn keresztül szóban hagyományozódott tovább generációról generációra. A mesemondónak azokat a tapasztalatokat kell közvetítenie, melyek valaha, mítoszokban élve, egy törzs szellemi kincstárát képezték, következképpen folyamatos ellenőrzés és „jóváhagyás” alatt álltak, majd amikor a mítoszok a darabjaikra hulltak, az egyes motívumok a mesékben őrződtek tovább. A mese segítő ereje épp abban áll, hogy a létünkre vonatkozatható ismeretek, üzenetek sűrített formában jelennek meg benne, s a mesehallgató ezt a sűrített formát tölti meg saját élete eseményeivel.

Ebből következően a meseterapeuta nem a pszichoterapeuta munkáját végzi, hanem a mesemondókéét. A mesemondók mindig

szoros kapcsolatban álltak a mesehallgatókkal, azonnali válaszokat adtak a mesehallgatás közbeni reakciókra, s úgy igazították a hallgatóság igényeihez, kedélyállapotához, szellemi színvonalához a meséket, hogy közben nem csorbítottak rajtuk. A mesemondó rengeteg energiát fejt ki annak érdekében, hogy elődeihez méltó módon adja tovább a rábízott történetet. Ez a hallatlan koncentráció és emlékezetmunka a meseterápiában szintén gyógyító erővel ruházza fel az elmondott (nem felolvasott) meséket.

Van még egy lényeges különbség a meseterápia és a pszichoterápia között. Nevezetesen az, hogy míg a pszichoterápia az elfojtás alatt álló sötét tartalmak vagy árnyoldalak után kutat, a meseterápiában az ember fénytermészete válik érdekessé. Ilyen értelemben a meseterápia nem is akar senkit meggyógyítani (mert nem is feltételezi senkiről, hogy beteg), hanem beavat a sors rejtelseibe, mégpedig úgy, hogy e beavatás során igyekszik felszínre segíteni mindama a világosságot, ami a tudatban és a lélekben egyaránt adott minden ember számára, legfeljebb éppúgy tartós elfojtás alatt áll, mint az a bizonyos „szenny”.

Sahrazádnak három fiúgyermek született a királytól az ezeregy éjszakán át tartó mesemondás során. Amikor ajkairól elfogyott a szó, azt kérte Sahrijár királytól, hogy mentse fel őt a halál alól a gyermekek kedvéért. A király bevallotta, hogy ezt már rég megtette, hiszen a mesék hallgatása közben egyre több „öröm borította be a király lakát”, s az uralkodó reggelente „boldogan kelt, áldással eltelt”.

Micsoda gyönyörűség is ez az emberiség számára: a mesék gyógyító ereje által boldogan ébredni, áldással eltelt...

(Forrás: <http://www.meseterapia.hu>; © Boldizsár Ildikó, meseterapeuta)





Miklós Katalin

## Nem lehet elég korán kezdeni...

Babusgató Klub a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtárában

### Vélemények a Babusgató Klubról

*Ez a baba-mama program nem csupán egy foglalkoztató, hanem arra a célra is tökéletesen megfelel, hogy az érintetteket, a babákat és mamájukat, a könyvtárba csalogassa. Rendkívüli érdeklődésnek örvend (talán ez az egyetlen probléma velem), a babáknak nagyon tetszik a mesebirodalom. A sok színes játék, a gyönyörű bútorok nem veszik el a figyelmet a kedvenc mesefigurákról, CD-ről, DVD-ről, csak otthonosabb légkört teremtenek minden látogató számára.*

(Zsuzsa)

*Szinte mindegyik Babusgató foglalkozáson részt vettünk. Nagyon jó, hogy van egy ilyen program, ahol a kicsik együtt lehetnek, ismerkedhetnek, játszhatnak, és így egy kicsit megismerkedhetnek a közösséggel. Az anyukáknak is jó, mert meg lehet beszélni a kicsiket érintő ügyes-bajos dolgokat. Ráadásul a bemutató órák által több programlehetőséget is megismerünk.*

(Somogyi Mónika, Zoé és Korina édesanyja)

A múlt év őszén megrendezésre kerülő *Nagy olvashow* című országos olvasásnépszerűsítő program részeként Babusgató Klub alakult a Gyermekkönyvtárban.

Hogy kiknek, és milyen céllal? Természetesen a babáknak és a mamáknak. A gyermekükkel otthon lévő kismamák és csöppsegeik számára szerettük volna – természetesen továbbra is szeretnénk – lehetőséget biztosítani könyvtári keretek között a közösségi élményszerzésre, kapcsolatteremtésre, találkozásra, együttgondolkodásra és önfeledt játéokra.

Úgy gondoljuk, hogy a Gyermekkönyvtár az egészen picik (a 0-3 éves korosztály) számára is ideális helyszíne a szabadidős tevékenységek számos fajtájának. A gyermekbarát környezet, a sok-sok képes- és mesekönyv, valamint a gyermekek nyitottsága és a világra való rácsodálkozás képessége, mind-mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a klubfoglalkozások résztvevői otthonosan érezzék magukat.

A Babusgató Klub megalakításával nem titkolt célunk a kisgyermekes szülők számára a közös mesélés, mondókázás, éneklés személyiségre ható szerepének hangsúlyozás mellett a könyvvel való ismerkedés fontosságának tudatosítása.

Ismeretes, hogy a gyermek hároméves koráig megszerzett élményanyaga meghatározó a személyiségfejlődés szempontjából. Úgy gondoljuk, ha ebben a zsenye korban a gyermekek mindennapjaiba beépül a könyvtár, a könyvek világa, biztosak lehetünk abban, hogy ez későbbi korokban is megmarad.

A baba-mama foglalkozásokat, találkozókat havonkénti rendszerességgel szerveztük.

A meghívott szakemberek – óvodapedagógus, gyógypedagógus, védőnő – alkalmanként a gyermeki képesség- és készségfejlesztés más-más játékos módjaival, lehetőségeivel ismertették meg a szülőket és csemetéiket.

A foglalkozások összeállításánál arra is törekedtünk, hogy minél több módszert és előadót mutassunk be, remélve, hogy így minden gyermek és szülő megtalálja a maga számára leginkább megfelelő tevékenységet.

Bemutató foglalkozást tartott többek között a Yamaha Zeneiskola is. A mondókázás és éneklés mellett a hangszeres zene világába is bevezették a csöppsegeket az iskola pedagógusai.

Buda Krisztina programvezető ünnepváró Mazsola-muzsikával varázsolta el a karácsonyvárás jegyében a babákat és mamákat. A családbarát szemléletet képviselő Holdam Egyesület tagjai rendszeres előadói és játszóház-vezetői voltak a Babusgátónak. Együttműködésüket, önzetlen segítségüket ezúton is köszönöm.

A picik mozgásának fejlesztéséhez is igyekeztünk lehetőséget biztosítani. A nagyobbacsók kipróbálhatták a trambulint, és más „mozgásos” eszközöket is. Továbbá baba-mama jóga is szerepelt a programjaink között. Debreceni Krisztina védőnő a kisdedkor „nagy problémáiról” beszélt, s válaszolt természetesen a szülőket leginkább foglalkoztató kérdésekre.

Már kezdetben is nagy volt az érdeklődés a klubfoglalkozások iránt. Talán a tudatos népszerűsítő tevékenységnek – időről-időre hírlevél formájában tájékoztattuk a szülőket – is köszönhető, hogy az egyes foglalkozásokon tapasztalt élmények hatására egyre több kisgyermek, édesanya és édesapa vett részt a Babusgátón.

És bizony a Gyermekkönyvtár babaolvasóinak száma is növekedett, és egyre több képes- és mesekönyv került kis olvasóink „birtokába”.

A nyári szünet után szeptemberben a Babusgató Klub nagy szeretettel ismét várja régi és új tagjait.



Kishonthy-Kardos Rita

## Babusgató Klub: a könyvtár és a Holdam Egyesület együttműködése

2007 őszén a Babaolvashow-akcióprogram keretében indította útjára a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekkönyvtára Babusgató Klubját 0-3 éves gyermekek és szülei számára. Miklós Katalin, a Gyermekkönyvtár vezetője fáradhatatlan lelkesedéssel szervezi azóta is minden hónapban a baba-mama klubokat az érdeklődők egyre bővülő körének.

A nőkkel és anyákkal foglalkozó Holdam Egyesületben fontosnak tartjuk, hogy a kismamák ne maradjanak magukra a kezdetekben sem. Hisszük, hogy sokat segít, ha az anyukák minél gyakrabban találkozhatnak más szülőkkel is, és megoszthatják tapasztalataikat, átbeszélhetik az őket érintő kérdéseket. Ezért volt jelen egyesületünk a könyvtári klub alakításakor, és azóta is segítő szándékkal javasol, szervez és hív meg különböző előadókat, foglalkozásvezetőket a Babusgatóba. Ezeken a találkozásokon nemcsak összejöhetnek a kismamák, hanem megismerkedhetnek többféle módszerrel, részt vesznek egy-egy játszóházi vagy zenei órán vagy játékos foglalkozáson. Ez a sokféleség annak enged teret, hogy minden szülő megtalálhassa a gyermeke számára leginkább illő játékot, képességfejlesztő tevékenységet.

Számunkra rendkívül pozitív, hogy a könyvtár intézménye ingyenesen helyet ad egy baba-mama közösség számára, továbbá nagy lelkesedéssel és szeretettel fogadja és gondozza az ide érkező picurkákat és édesanyjait. Ez igazán olyan családbarát szellemiség, mint amelyet egyesületünk is képvisel, és szeretnénk, ha a városban egyre több helyen jelenne meg ez a szemlélet.

## „Az olvasó ember méltó önmagához”

(Kornis Mihállal beszélget Vajda Éva)

Vajda Éva: Műveinek hangvétele olyan bensőséges, megértő, elfogadó-megbocsátó, hogy ahányszor kézbe veszem valamelyiket, olyan érzésem támad, újra gyerek vagyok, bizonytalan, kiforratlan, félős... de máris nyugodt, mintha szüleim karjába bújnék a villámlás zaja elől. Van erőm a tükörbe nézni, elhiszem, hogy képes vagyok változtatni, ha nem tetszik, amit ott látok. Hogyan képes ennyire elfogadó, megértő és megbocsátó lenni?

Kornis Mihály: Köszönöm az elismerő szavakat, de nem fogadhatom el. Író vagyok, akinek az a dolga, hogy az olvasóit megértse, elfogadja, megbocsássa, hogy olyanok, amilyenek - azzal, hogy a saját kínlóadásait és azok eredményét megosztja velük, könyveiben. A legfontosabb, hogy az olvasó felismerje, a szó gyógyításra való, nem arra, hogy sebezzen. Régi bölcsesség: nem az okoz kárt, ami a szájunkon bejön, hanem az a veszélyes, ami azt elhagyja. Az író, ha megérdemli a nevét és már elég érett, arra vigyáz a legjobban, hogy mit és hogyan mond.

Mi kellene Ön szerint ahhoz, hogy az emberek ítélkezés helyett odafigyeljenek a másikra, s amit Öntől megkapnak, azt adni is akarják? Ha megértést nem is, de elfogadást?

Ismerjék fel a paradoxont: a másik azért olyan, amilyen, mert én olyan vagyok, amilyen vagyok. A dolgok összefüggenek. Mindenki a saját világában él. Küzdenünk kell, hogy ne higgyük azt, a világ pokol. Sokan akarják ezt velünk elhitetni. Ha elhiszük, úgy is lesz. Mert akkor azt gondoljuk, hogy nem is tehetünk egyebet, mint hogy gyűlöljük a velünk szemben álló szegény ördögöt.

Különlegesek a könyvei: nemcsak olvashatjuk, hallgathatjuk is őket. Ön beszél hozzánk. Hogyan született ez a gondolat?

A jövő a hangos (és képes és filmes) könyvé. A hangom hozzátartozik ahhoz, amit képes vagyok közölni a világgal. Hat. Olvasói levelekből, találkozásokból tudom, nem csak többen olvassák, de egyre többen hallgatják a lemezeimet is azért, hogy megnyugodjanak, összeszedjék vagy kipihenjék magukat este, vagy munka közben, vagy pedig egyszerűen azért, hogy jobb kedvre derüljenek. Pedig én nem humorista vagyok, sőt, azt hiszem elég tragikus dolgokról írok. Állítólag derű van a hangomban. Ez szülői örökség.

Mit gondol általában a hangoskönyvekről? Ön szerint más-hogy fogadjuk be, ha hallgatva, vagy betűzve „olvassunk”?

Az olvasó kritikus, a hallgató nyitott. Az olvasónak adhat sz mocskot is, lehet, hogy éppen azt keresi, de a hangosan kimondott mocskok sokkal riasztóbb, visszataszítóbb. Ez csak a beszédre igaz, a zenére nem. A muzsika kábítószert, amibe ezért sajnos gyakran hatásos szemetet is csomagolhatnak. Az emberi szó azonban mézítelen. Uszítani csak leplezetlen gyűlölettel lehet hatékonyan, és általában rögtön világos, hogy ott szó sincs művészetről. Az írás a kritika hangja, míg a beszéd a megnyílásé. A meghallgatott ember tanúságot tesz.

Önnek lételeme a változás. Ahogy mindenkié az lenne. Csakhogy Ön felvállalja, kockáztat, és még élvezi is. Honnan e kifogyhatatlan megújuló erő?

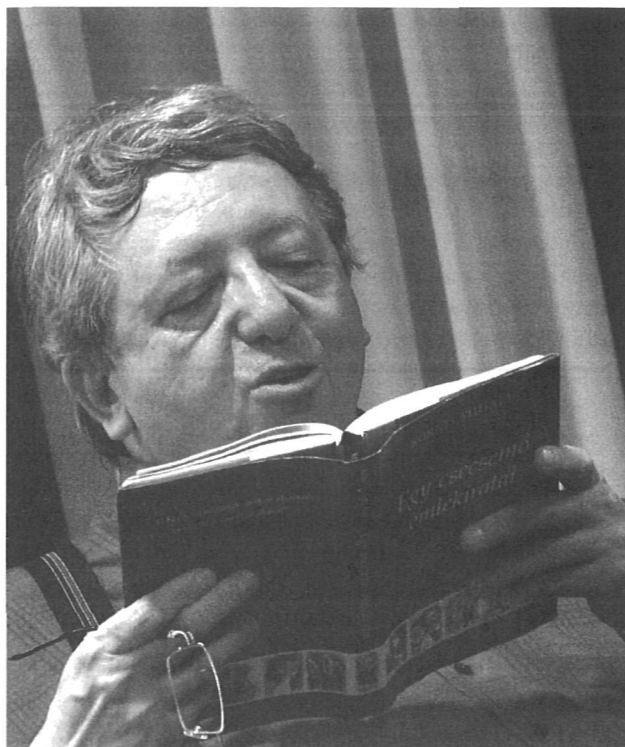
Csodálkozni fog: naponta eszembe jut, hogy estére meghalhatok. De ez nem ijeszt, hanem doppingol. Pascal, a filozófus Gondolatok című könyvéből tanultam, még fiatalon, hogy akkor élvezetes, vagyis tartalmas az élet, ha minden napot úgy osztunk be, mintha az utolsó lenne. Mindenki, akivel találkozunk, és amit teszünk, kivételes. Az utolsó lehet, akit láttunk, és amit tettünk.

A változás a reményből fakad – ami azért eleven bennem, mert különben a reménytelenség élne bennem, ez nyilvánvaló –, hogy talán mégis lehet változtatni. Élni kivételes lehetőség, a teremtett világ 99%-a élettelen. Valamit kezdeni kell ezzel az ajándékkal, nem? Minél többet, jobbat, lehetőleg. A játék nagyon komoly dolog. Annak a jele, hogy aki játszik – játszva él –, megértette, milyen kevés az idő, és milyen fontos azt érdekesen eltölteni.

**Könyveiben ránk figyel. És nem csak addig, míg az utolsó sorokat el nem olvassuk. Weboldalán (www.kornismihaly.hu) és blogján (www.kornismihaly.hu/blog), amihez hozzászólhatunk, lehetőséget ad a folyamatos személyes kapcsolatra is Önnel. Azokat az írásokat, képeket, rajzokat, amiket komment gyanánt küldenek Önnek az emberek, ha hívások, irodalmi-művészeti lapként közölni óhajtja, mindenféle címkétől – hivatás, kor, vallási, politikai meggyőződés, nemzetiségi hovatartozás – függetlenül. Talán lassan elhisszük, hogy ennyire figyel ránk.**

Szörnyű, hogy az emberek többsége hajlamos azt képzelni, hogy a másik nem figyel rá. Holott még az is erősen figyel mindannyiunkra, aki tüntetően úgy tesz, mintha észre se venne minket. Csak éppen magát védi ezzel – rosszul –, mert fél. Mindentől. Félelmeink trónján ül a gonosz, és nyúzza, akit nyúzhat, mivel a remény benne nem él. De aki tartja magát annyira, hogy képes bízni abban, hogy benne van valami, ami senki másban, az ember marad. Egészen kivételes. Emberek vagyunk, ez a mi specialitásunk. És az ember: nagyság. „Nem élt belőle több és most sem él. És mint a fán, nincs két egyforma két levél...” írja Kosztolányi *Halotti beszéd* című versében az emberről. Királyok és királynők vagyunk. Földi tartózkodásunk békét és termékenységet, vagy félelmet és reménytelenséget hozhat a földre. Rajtunk áll, hogy kivé leszünk.

**Nekünk itt van Ön, ha *Vigasztalásokra* vágyunk. És Önnek? Saját könyvei képesek segítséget nyújtani a nehéz per-**



**cekben? Ha inkább másokhoz fordul, kikhez? Mit olvasott legutóbb?**

Rengeteget olvasok, mindenfélét, mert sok minden érdekel. Mostanában a következőket olvastam: 2007 magyar sajtófotói (a Múcsarnok kiállítás könyvalbuma); Hannah Arendt filozófusnő emlékkönyve *Olvasókönyv* címmel a Kalligram kiadó „Memento könyvek” sorozatában. Ugyanennél a kiadónál és ugyanebben a sorozatban jelent meg egy fiatal magyar filozófus érdekes könyve, Sutyák Tibor: *A Freud-elv avagy A pszichoanalízis mint lélekfilozófia*. Tandori Dezső válogatott versei a Magyar Költészet Kincsestára sorozatban – csodálatosan szép fotója van benne e nagyon nagy költőnek. Azután olvasom még a *Fel a szívvel, avagy az istenkereső József Attila* kötetet is; azután Philoztratosz: *Erősz szárnyai*, ógörög szerelmes leveleket, Kalligram; a *Gyönyörök sötét kútjai* című szerelmes versek antológiája, Századvég kiadó, 1993; továbbá *Menny és pokol – túlvilághít az ókortól napjainkig*, Corvina, Tudástár sorozat... Folytassam?

**Ön miért olvas? Aki nem olvas, Ön szerint miről marad le?**

Tudni akarok. Már azt is tudom, hogy az ember nem ismereteket tanul – arra ott vannak a lexikonok, vagy a Google – hanem tanulni tanul, gondolkodni tanul. Gondolkodni élvezetes. Onnan jön az újság, nem a könyvekből. Aki nem olvas, azt becsapták, félrevezették. Az ember nem nyomtató ló. De a lónak idejében meg kell tanulnia vágatni – olvasni, szellemben élni –, különben hámba fogják.

**„Nem azért olvasnak annyi bulvárt, mert arra vannak kitérve, hanem azt kapnak a legtöbbet.” Mondta egyszer. Bizonyította is ezt akkor, mikor a *Vigasztalások*- és később a *Lehetőségek könyvét* a *Nők lapja* hasábjain juttatta az olvasóhoz.**

Azért írtam ezeket a könyveket, hogy valami az én tudásomból, remény-impulzusomból azokhoz is eljusson, akiktől – a maguk vagy a környezetük gondatlansága folytán, e szempontból mind egy – a komoly könyvek gyógyszerháza el van rekesztve. Kezükbe akartam adni, ami nekem a kezem ügyében volt, és van. A túlnyomó többség születésével eleve olyan beszorított körülmények közé cseppen, hogy a szépről, vagyis igazról hírt kapnia rendkívül nehéz, szinte lehetetlen.

**Tudom, hogy nemigen lehetne senkit pusztán szavakkal olvasásra bírni. Tanárok, szülők sok gyereknek hiába mesélnek, magyaráznak... Mégis, ha megkérem, megpróbál meggyőzni engem arról, hogy igenis olvassak? Miért lenne az jó nekem?**

Az eddigi válaszaimban ezt már elmondtam. Hozzáteszem: az olvasó ember szabad, és minden pillanatban érzi is ezt. Önmagában és olvasmánya világában él, vagy inkább száguld, ha már tud olvasni. Az olvasó ember méltó önmagához. Ennél magasabbra csak úgy juthat, ha ezt a mondatot, olvasói tapasztalatai révén egyre jobban, mind mélyebben megérti.

# Nagy Boglárka\*

## Többféle regiszterben

Jenei László új novelláskötetéről

Jenei László, akinek a nevéhez olyan fontos irodalomtörténeti munkák fűződnek, mint az *Orpheus* című folyóirat szerkesztése, vagy éppen a hiánypótló Mészöly Miklós-bibliográfia összeállítása, legutóbb pedig a kitűnő *Műút* folyóirat kritika-esszé rovatának szerkesztése, az elmúlt néhány évben váratlanul jelent meg prózaíróként a kortárs irodalmi életben, s egy csapásra a legjobb magyar folyóiratokban (például az *Alföldben*, a *Bárkában*, az *Élet és Irodalomban*, a *Holmiban*, a *Jelenkorban*) publikálta novelláit, elbeszéléseit. Két regény (*Ikerszobrok*, 2002; *Szarvas a temetőben*, 2006), valamint elbeszéléseket és egy kisregényt tartalmazó kötet után (*Mindenféle vágyak*, 2003) az elmúlt öt évben született kisprouzai munkáiból válogatva állította össze *Szellemek és szerelmek* című könyvét.

A szerző prózai munkássága a kortárs magyar próza élvonalába tartozik. Jenei László elbeszélései egyfelől mesterien élnek e kisprouzai műfaj nyújtotta lehetőségekkel. Vagyis Jenei szövegeiben a szűk és feszített szerkezetben hagyományos, klasszikus történetépítkezés folyik, kiérlelt dramaturgiával, váratlan fordulatokkal, az olvasói érdeklődést folytonosan fenntartó cselekményvezetéssel. Ám ezek az elbeszélések jóval többek a klasszikus történetmesélésnél. A szerző regényei és rövidprózái egyfelől imponáló erudícióval finoman alábástyázott prózaszövegek, s ez a művekben rejtekező műveltséganyag, ha úgy tetszik, kulturális utalásrendszer másfelől szorosán összekapcsolódik azzal a bonyolult lélektani dramaturgiával, amely Jenei hőseit és velük a cselekményt minden egyes szövegében valójában mozgatja. A novellákban elbeszélte történetek különlegesen érzékeny nyelven szólnak meg, egyetlen szövegen belül sokszor többféle regiszterben is – nem függetlenül az említett lélektani alapozású történetábrázolástól. A látszólag zárt szerkezetű novellák mind-egyikében a történetek fodrozódó felszíne alatt rendre megrendítő emberi drámák zajlanak.

Jenei László *Szellemek és szerelmek* című gyűjteményes kötetének megjelenése eseménye a kortárs magyar kisprouzának. (*Jenei László: Szellemek és szerelmek (novellák, Bíbor Kiadó, 2008, 170. p., 2000.-Ft)*)

**A szerző dedikál: június 7-én szombaton 15.30-16.00-ig a Bíbor Kiadó sátránál. Könyvbemutató estje lesz június 9-én 17 órakor a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban. Moderál: Nagy Csilla, kritikus, irodalomtörténész.**

**Jenei László Miskolc Megyei Jogú Város Közgyűlésének döntése értelmében 2008-ban Szabó Lőrincdíjat kapott.**



Dérczy Péter

(ajánlása Jenei László: *Szellemek és szerelmek* c. könyvének hátsó borítóján)

Manapság mindenki regénnyel foglalkozik, Jenei Lászlónak is van már kettő (*Ikerszobrok*, 2002; *Szarvas a temetőben*, 2006), pályáján mégis hű maradt a kisprouzai formákhoz, amelyek a kortárs magyar epikában lassan fehér hollónak számítanak. Novellái, elbeszélései a klasszikus modernség narratívájához kötik. Gyakran egyszerű történeteknek látszanak, a legtöbbször a szereplők életének egyetlen pillanatát, egyik novellája címéből kölcsönözve a szavakat, „utolsó mozaikkockáját” jelenítik meg, ám mind mögött ott rejtőznek a tragédia mélységei, a lélek sötét erői is. Az elbeszélés stílusának látszólagos racionalitása, világos szerkezete sem leplezheti azt, amit a művek majd’ mindegyike az olvasó felé sugároz: a világ sejtelmességét, a rejtélyességét és szürrealitását; azt, ahogy Jenei novelláiban a megszokott rend hirtelen, szinte megmagyarázhatatlanul átfordul a káoszba, a valószínű a hihetetlenbe, az élhető a borzalomba, ahogy minden visszavonhatatlanul megváltozik egy csapásra. A *Szellemek és szerelmek* írásai külön-külön is méltók a figyelemre, de a kötet egésze is élvezetes olvasmány. Kedvvel lapozgathatunk benne ide-oda, de egyvégtében olvasva is megragadó.

\* irodalomkritikus, a *Jelenkor* folyóirat szerkesztője

Dobrik István

## A humánium ereje

Feledy Gyula 80 éves

Értékteremtő, intenzív alkotómunkával eltelt nyolc évtized, közel századnyi idő a tájhazához való ragaszkodásban, de mindig európai léptéket követve: ez Feledy Gyula életének, életművének alapja. A felnévelő szülőföld tanító-gondoskodó szeretete soha nem engedte kihunyni lelkében az emberekben, emberekért való felelős gondolkodás őszinteségét, amely mindig megerősítette abban a hitében, hogy a művészet nem csupán hivatás, hanem sors is egyben. Az általa megélt sorsfordító időkben is értékteremtő munkájának aranyalapját mindvégig ez adta. Gazdag élet az övé, mind a teremtett művek számát tekintve, mind a művészeti életet gazdoló, hagyományt teremtő munka vonatkozásában.

Munkásságának elejétől ihlető forrása az irodalom. Eddigi életművének kiemelkedően fontos része az ebből születő művek, ciklusok sora, amelyek nagy szakmai tudásra építő, állandóan megújuló művészetének formái, tartalmi szépségét és igazát tovább mélyítették, gazdagították. Így formázta az életmű szépségét: Babits biblikus bölcsessége, Kosztolányi selymes-fényű lírája, Radnóti tragikus poézise, Kassák újító szelleme, Hemingway humanizmusa, Márai világra figyelő intellektusa, és nem utolsósorban József Attila gyémánt-tisztaságú költészete.

Feledy Gyula életművének sokszínűségét a humánium ereje fogja át. Az emberért emberben gondolkozó alkotó humanizmusa. Vállalja a művészet erkölcsi küldetését, megtisztító, jobbító erejét.



A tapasztalásból merítkező tudás és az ismeretlenben rejtőzködő titkok között keres perlekedő hittel értelmezhető, feloldást hozó harmóniát. A művészet számára az emberi létezésben a tudás és az érzés, az értelem és az érzelem ihletett dialektikájának gyümölcse. Egyéni létből/sorsból fakadó, áldozatos felelősség közös nembeli dolgaink iránt.

A nyolcvanéves Feledy Gyulát köszöntjük, megköszönve ránk, Miskolc városára hagyott alkotásait is, melynek gondozása az utódok szép és nemes feladata. Ez évben, az ősz folyamán jelenik meg a Miskolci Galéria Városi Művészeti Múzeum és a Szépmesterségek Alapítvány gondozásában a gyűjteményt bemutató album, amely egyben tisztelgés is a Mester ránk hagyott eddigi öröksége előtt.



## Miskolci életek-történetek

A most megjelent Miskolci Életrajzi Lexikonról

Talán sokaknak fel sem tűnt eddig a hiánya, azonban most, hogy kezünkben tarthatjuk a Miskolci Életrajzi Lexikont, joggal mondhatjuk: miként tudtunk megenni nélküle. Hiszen, aki kicsit is foglalkozik a várostörténettel, tisztában van azzal, hogy a városnak számos jelentős szülöttje és meghatározó személyisége volt. Őket gyűjtötte egy kötetbe Dobrossy István levéltárigazgató, Eszenyi Miklós művelődéstörténész és Zahuczky László könyvtáros.

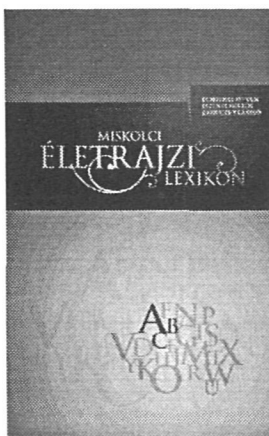
A Miskolci Életrajzi Lexikon alfabetikus felsorolásban mintegy hatszáz, már elhunyt személy biográfiáját tartalmazza. A kötetbe olyan híres-neves személyek kerültek, akik vagy Miskolcon születtek (noha lehet, hogy már gyermekként elkerültek innen), vagy legalább öt éven keresztül a városban alkottak, tevékenykedtek. Az egyes szócikkek részletesen bemutatják az adott személy életpályáját, fő tevékenységét, tájékoztatnak a róla szóló szakirodalomról, sőt – szokatlan módon – legtöbb esetben azt is feltüntetik, hogy hol található nyughelye.

A lexikon több évszázad híres Miskolchoz kötődő személyeit mutatja be. (Itt jegyezzük meg, hogy a szerzők Miskolcon a mai Nagymiskolcot értik, azaz értelemszerűen hejőcsabai, görömbölyi, diósgyőri stb. illetőséű személyek is szerepelnek benne.) Az 1200-as éveknél, Ákosnembeli Ernye bánnál kezdődik a sor, s a 2008 elejéig elhunytakkal zárul.

A szócikkekben meglepő pályák tárulnak elénk: egy-egy élettörténet egy-egy korszak lenyomata is egyben. Meglepő karrierek, meglepő bukások, vagy egyszerűen csak a háttérben, szerényen végzett, de jelentős munka ismerhető meg sok esetben.

A szerzők szerkesztési elve a következő volt: egyrészt végiglapozták a korábban megjelent életrajzi lexikonokat (gondoljunk bele: csak a Szinnyei-féle Magyar írók élete és munkái 14 kötet!), a városról megjelent kézikönyveket, monográfiákat, tanulmányokat, újságokban megjelent nekrológokat, de az internetes forrásokat sem mellőzték. Az arra érdemesnek talált személyekről névsort készítettek, sok esetben egy-egy szakterület jó ismerőjével egyeztettek, majd elkészítették a szócikkeket, melyeknél sok esetben apró mozaikokból tudták az egyes életrajzokat elkészíteni. Az alkotók tisztában vannak azzal, hogy művük „sem teljes, sem hibátlan” nem lehet, ezért is kéri arra az olvasókat, használókat, hogy a pontosított vagy hiányzó adatokat juttassák el hozzájuk, melyet egy későbbi pótkötetben közlésekre.

Összességében elmondható, hogy a Miskolci Életrajzi Lexikon kiváló kézikönyv, nélkülözhetetlen helytörténeti forrás, emellett bő illusztrációs anyaga által hasznos időtöltésre is alkalmas. (Dobrossy István – Eszenyi Miklós – Zahuczky László: Miskolci Életrajzi Lexikon. – Miskolc: Pfliegler Imre Alapítvány, 2008. – 304 old.)



# „...csak a szülőváros iránti szeretet létezik”

Ferenczi Sándor halálának 75. évfordulója

1933. május 22-én halt meg Ferenczi Sándor, Sigmund Freud barátja, a magyar pszichoanalízis első és legkiválóbb képviselője. Mára világszerte ismerik és elismerik szakmai újításait, kimutatták azt is, miben haladta meg mesterét. Talán kevesen tudják, hogy ez a kivételes ember, nagy irodalombarát, és irodalom-pártoló, a Nyugat írónemzedékének szellemi társa – Miskolcon született 1873-ban. Családjának



tagjai, különösen a méltán országos hírnű főutcai könyvesbolt vezetése, de más közéleti szerepvállalásai miatt is, a '48-as forradalomtól egészen a második világháborúig városunk meghatározó személyiségei voltak.

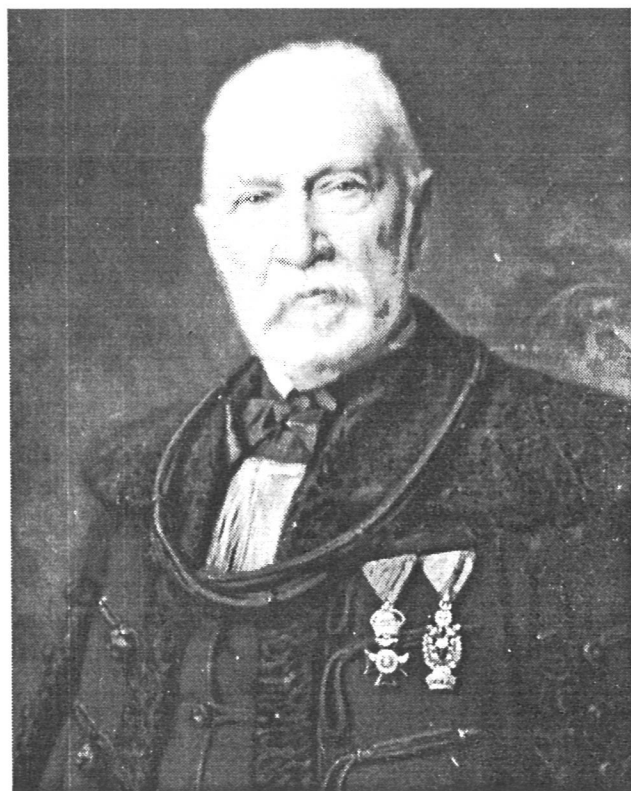
Az idei Könyves Újság beköszöntőjében, Venyigéné Makrányi Margitnak, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatónőjének *Visszate-*

*kintésében* olvashattuk ezt a pár sort: „Lassan 80 éve, hogy a magyar irodalom, a magyar alkotók és a magyar könyvkiadás, könyvkereskedelem népszerűsítése érdekében megszervezték az első könyvnapokat hazánkban. »Miskolcon vetődött fel... a magyar könyvnapok rendezésének gondolata...« – írta 1933-ban a miskolci liberális polgárság lapja, a Reggeli Hírlap. Ferenczi Károly, a híres könyvkereskedés tulajdonosa vetette fel a gondolatot azon a tanácskozáson, melyet Miskolcon rendeztek a magyar könyvkereskedők. E gondolatot Supka Géza fejtette ki bővebben a *Literatura* hasábjain, s ennek nyomán szerveztek 1929.

májusában az első könyvnapok szerte az országban.” Tehát még az Ünnepi Könyvhét ötletgazdája is egy miskolci Ferenczi volt, nevezetesen Sándor bátyja.

2008-ban Ferenczi-émlékév van. Idén mondhatjuk el, májusban emlékeztünk is rá, hogy 75 éve halt meg Ferenczi Sándor. Idén emlékezünk meg arról is, hogy 100 éve kötött Freuddal életre szóló barátságot. Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata, valamint a Ferenczi Sándor Emlékbizottság 2008. november 27-29. között nagyszabású nemzetközi konferenciát rendez Miskolcon, melyre több kontinensről közel negyven előadó, rajtuk kívül szerte a világból a szakma számos fórumának képviselője érkezik hozzánk, hogy Miskolc kiváló szülőttére emlékezzen. A konferencia teljes anyagát a szervezőkkel való együttműködés részeként a Műút folyóirat könyv formájában fogja megjelentetni.

Ferenczi Sándor saját lokálpatriotizmusáról így vall a Freudnak 1914. november 30-án írt levelében: „Ma érkezett Miskolcra egy huszárhadnagy, és azt mesélte, hogy az ottani katonai kórházakat kiürítették. A háború eddigi minden borzalmai közül semmi nem hatott rám ilyen erősen, mint annak a veszélynek a híre, ami szülővárosomat fenyegeti (pontosabban: fenyegette, mert időközben úgy tűnik, hogy a veszély elmúlt). Képzelteti, mennyire meglepett a szülőföldhöz való infantilis rögződésem e kétségbevonhatatlan bizonyítéka. Ebben egyébként benne van az Ön elméletének bizonyítéka is, miszerint tulajdonképpen hazaszeretet nincs is, hanem csak a szülőváros iránti szeretet [...] létezik.”



Prókai Margit

## Gondolatok a Lévy-arcképhez

„Ki vagyok, mi vagyok? hogy láthassa bárki,  
Lényemet egészen nem birtam kitárni;  
A mit, rám tekintve, hitt a világ rólam,  
Néha tán kevesebb, néha tán több voltam.”  
(Vallomás)

A 90 évvel ezelőtt, 93 éves korában elhunyt Lévy József (Sajószentpéter, 1825. november 18. – Miskolc, 1918. július 4.) nevéhez számos legendás meghatározás kapcsolódik a köréje fonódó irodalomban. Az „arany középszer költője”, „a Sajó völgy pacsirtája”, „az aranytollú főjegyző” szóképek mögött nem csupán egy sokszínű élet tevékenységei és művei, hanem „egy gazdag szív világhistóriája” is kibontakozik.

A szürke eminenciás matuzsálemi kora végéig megőrizte szellemi és testi frissességének javát, természetszeretét.

Kertészkedett, Horváth Lajossal vadászott a Bükkben. Bár 77. születésnapjára írt versében már tréfásan megfogalmazza az öregedés erősödő árnyoldalait („kéthetes gyermek lettem”), munkássága mintegy hetven éven keresztül folyamatos aktivitásról tanúskodik.

A Sajó-völgy, a szülőföld, a természet, a kert, a növények és madarak iránti rajongását naplójegyzetei, versei őrzik. Az élő környezetben a „felséges eredeti” tisztelete, versei tanúsága szerint még a könyveknél is jobban lenyűgözte.

A sokszínűség mögött változatos foglalkozások is jellemzik: költői, műfordítói irodalmi munkássága mellett magyar-latin tanár, joggyakornok, Szemere Bertalan írnoka, a hivatalos *Közöny* szerkesztője. Ügyvéd, újságíró, később Borsod vármegyei főjegyző, majd alispán, közben akadémiai levelező, rendes taggá, egyetemi díszdoktorrá avatják. Irodalmi munkássága mellett legalább olyan meghatározó és jellemző közéleti tevékenysége, közreműködése a forradalomban, a helyi és országos kulturális életben, társaságok szervezésében.

Irodalmi alkotásai között az önálló kötetekben megjelent versekkel együtt műfordítások is találhatóak, prózai művei emlékbeszédek, köszöntők, kritikák, levelek, értekezések műfajaiban, folyóiratokban jelentek meg. Első versét 1843-ban, életében megjelent utolsó verseskötetét, *A múzsa búcsúját* 1909-ben adták ki.

Önéletrajzi írásai, naplójegyzetei részben posztumusz láttak napvilágot, melyek gazdag forrásul szolgálnak a Lévay-arckép föltárásához (*A „szentpéteri üres fészek”, Visszatekintés*). Az életéről és műveiről szóló válogatott bibliográfiát a róla elnevezett miskolci muzeális könyvtár munkatársai szerkesztették 1988-ban.

Irodalmi barátságai közül nevezetes az Arany Jánoshoz és Tompa Mihályhoz kapcsolódó életre szóló személyes viszony, melyek emlékét versek, levelek, naplórészletek őrzik. A hanvai költőt élete utolsó szakaszában is igaz barátként istápolta. Szellemi és stilisztikai rokonság kapcsolta Robert Burns-höz, akinek verseit fordította.

A Lévay-arckép értékelése részletekből áll össze, összefoglaló, a teljes munkásságra kiterjedő monográfia hiányában. Az „arany középszer” poétájának irodalmi művei közül kiemelkedik néhány nevezetes vers (*Mikes*), melynek verssorai szállóigévé

váltak („Egyedül hallgatom tenger mormolását, Tenger habja felett futó szél zúgását...”).

A búcsúzó múzsa néhány kései, filozofikus, lírai versében is megcsillantja a szerző jelképes „arany tollát”, megszólaltatja a magány szívhangjait (*Az eredeti, Gondolat, Öregsünk, Vallomás* című versek).

Az *aranytoll és arany középszer* költő-főjegyzője tisztában volt saját képességeivel, pontosan értékelt saját irodalmi tehetségét, árnyaltan fogalmazta meg ars poeticájának és „élet művészetének” összhangjait és ellentmondásait. Az ambícióknál fontosabbnak tartotta az emberek, a világ, az élet szeretetét, a poétai képzelődésnél a józanságot. „Feldobott kő voltam, mely végre is oda esett vissza, ahonnan régen feldobták.” – írja 1899-ben a *Visszatekintés* utolsó összegzéseként. A Tompa által szelídek tartott, magányos de boldog költő élete végéig képes maradt az „öröm morzsácskái”-nak megbecsülésére.

Értékei között kiemelkedik kiváló nyelvi készsége, írói vénája, mely közéleti munkásságát is áthatotta, jegyzőkönyveinek stílusa Borsod vármegyét mértékadóvá tette a közvélemény formálásában negyedszázados hivatalos pályafutása alatt.

Sajószentpéter és Miskolc meghatározó hely- és irodalomtörténeti személyisége, életében Miskolcon utcát neveztek el róla (1913), szobrát 1934-ben avatták. Mindkét város díszpolgára lett, régi iskolájának utódai viselik nevét. Névadója a miskolci Lévay József Muzeális Könyvtárnak, a sajószentpéteri Városi Könyvtárnak, a Közművelődési Egyesületnek. Könyveit, könyvtárát, kéziratokat és tárgyi ereklyéit a miskolci Lévay Könyvtár és a Herman Ottó Múzeum őrzi, többek között Lévay nevezetes „aranytolla” is a múzeum műkincsei között szerepel. A „vadásztárs” Horváth Lajos könyvtárának hagyatékában Lévay műveinek korabeli kiadásai a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban is olvashatóak. Szülőháza és szüleiével közös síremléke Sajószentpéteren található.

Lévay József, Krúdy szerint „Magyarország élő memoárja” volt, akinek még életében megadatott, hogy „próféta lett saját hazájában”, akitől halálakor Babits „pátriárkaként” búcsúzott, a Sajó-völgy legendás közéleti-irodalmi alakjává vált. Vitatott költői tehetsége, vitathatatlan közéleti-irodalmi munkássága és nem utolsósorban a modus vivendi embersége tette azzá, akit ma hiányaiban és teljességében egyszerre tisztelhetünk.

Serfőző Simon\*

## Tizenhét év

A Felsőmagyarországi Kiadóról

A Felsőmagyarországi Kiadó tizenhét éve jelentet meg elsősorban kortárs magyar íróktól szépirodalmat tartalmazó könyveket. Az első időkben egy sebten összeállt irodalmár csapat, később pedig magánszemély által létrehozott alapítvány volt a háttér. S ez ma is.

A kiadó az első időkben évente négy-öt kiadvánnyal jelentkezett. A műszám később 25-30 könyvre is felszökött, ami mára

4-5 kötetre esett vissza. Ami annak a következménye, hogy a Magyar Könyv Alapítvány a ma születő irodalmi művek hazai megjelenését nem tudja támogatni, s a Nemzeti Kulturális Alap pedig évente egy alkalommal ír ki pályázatot a kiadók részére, ami három könyvet jelent. Szemben a néhány évvel ezelőtti öt kiadvánnyal, s kétszeri pályázati lehetőséggel.

Talán csak a városi-megyei önkormányzatok könyvkiadási támogatása nem esett vissza ennyire látványosan. Ám az innen elnyerhető összegek annyira minimálisak – mint ahogy azok is voltak mindig –, hogy azok a könyvek előállításának költségeit sem képesek fedezni. Más támogatók is szükségeltettek. S ez vagy összejön, vagy sem.

A könyveknek pedig a nehézségek ellenére is meg kell jelenniük. Szükség van rájuk a szellemi életünk karbantartása, további fejlődése érdekében. Ahogy az élet, úgy a könyvkiadás sem áll

\*A Kiadó igazgatója

hat le. Még abban az esetben sem, ha nem csak a támogatások csappantak meg, hanem maguk az olvasók is. Az oka nem csak az, hogy a könyvek ára megemelkedett. Az olvasás igényének felkeltése, illetve annak háttérbe szorulása körül keresendők az igazi gondok.

Természetesen vannak olyan könyvek, amelyek nyereségesek, a megjelentetésükre fordított költségek megtérülnek. Ezeket többnyire a tökeerős, kiterjedt könyvterjesztői hálózattal rendelkező kiadók forgalmazzák. A Felsőmagyarországi Kiadó nem tartozik közülük. Kis kiadóról van szó, amely elsősorban a valóságot tükröző társadalomfeltáró: a mindannyiunkat érintő válságjelenségeket irodalmi szinten megjelenítő műveket részesíti előnyben.

1998-ban indította útjára a kiadó – saját nevével is ösztönözve – azt a könyvsorozatot, amely a történelmi és jelenlegi Felsőmagyarországnak a hagyományait kívánta felébreszteni. Annak a közép-európai régióknak a szellemi örökségét, amely nagyobb részben a mai Szlovákiát, kisebb részben Kárpátalját és Magyarország északi megyéit jelenti. Olyan vidékek ezek, ahol évszázadokon át természetes módon történt a közvetítés a kultúrák, anyanyelvek és felekezetek között. Szlovákok, magyarok, németek, ruszinok, lengyelek sokrétű kapcsolatai mindegyik kultúrát gazdagították. Négy év alatt – ameddig az ebbe a tárgykörbe tartozó könyvek

megjelentek – a Felsőmagyarországi Minerva és a Felföldi Kincesztár sorozatban tizenhét kötet látott napvilágot. Újra felfedezve a klasszikus műveket, nehezen hozzáférhető kiadványokat.

A Felsőmagyarországi Kiadó indulásától kezdődően fontosnak tartotta azt is, hogy a kortárs magyar szépirodalom mellett megjelentesse a 20. századi és a jelenkor magyar irodalmával foglalkozó irodalomtörténeti jelentőségű kritika- és tanulmányköteteket. Bertha Zoltán, Görömbei András, Jánosi Zoltán, Kődöböcz Gábor, Márkus Béla, Monostori Imre, Papp Endre, Széles Klára, Szörényi László, Tüskés Tibor és mások művei jelentős szakmai visszhangot váltottak ki, rendszeres hivatkozással szolgálnak az újabb tanulmányokban, ill. keresettek és népszerűek a felsőoktatásban a magyar szakos egyetemi, főiskolai hallgatók ajánlott szakirodalmaként, valamint a gyakorló középiskolai magyartanárok körében is.

Ezek ismeretében, valamint hogy a kiadó a szakmai és a jelentős olvasói elvárásnak a jövőben még tudatosabb szerkesztői koncepcióval tudjon megfelelni: az alkalmi kiadványok helyett 2004-től könyvsorozatban (Vízjel) jelenteti meg a meghatározó kritikusok és irodalomtörténészek legújabb tanulmányait tartalmazó köteteket. A sorozat az egyetemes magyar irodalom értékeit tartja szem előtt, igyekszik a számon tartott értékeket határon innen és túlról felmutatni, és arra törekszik, hogy az elismert irodalmárok mellett fiatalabb kritikusok (és a fiatalabb írónemzedék) munkásságát is reprezentálja. Néhány név az eddig megjelent tizenhárom könyv szerzői közül: N. Pál József, Ács Margit, Láng Gusztáv, Babus Antal, Pécsi Györgyi. Ebben a sorozatban az idei könyvhétre Ekler Andrea „A közöny az ördög karosszéke” című tanulmánykötete jelenik meg.

Az ünnepi könyvhéten kapható lesz még: Bella István *Mintha tükrök között beszélnék* című verseskötete, több más kiadvány mellett ekkorra lát napvilágot Tamás Menyhért gyermekverskötete is, Lacza Márta rajzaival.

#### A KIADÓ ÚJ KÖNYVEI

Bakonyi István: (H)arcok és művek (kritikák)

Bella István: Mintha tükrök között beszélnék (versek)

Ekler Andrea: „A közöny az ördög karosszéke”

(Tanulmányok, kritikák)

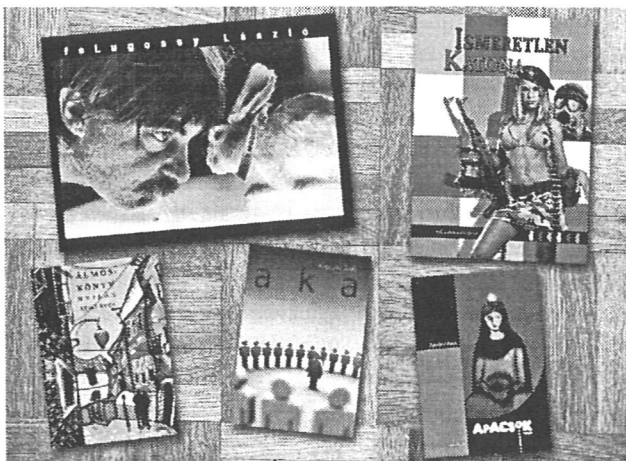
Koch Imre: A Nap sárga arca (versek)

Tamás Menyhért: Utazás Bekóciába (gyermekversek)



Sass Andrea\*

## A Szoba Kiadó Könyvkiadó új könyvei



A miskolci Szoba Kiadó Könyvkiadó különleges irodalmi antológiát, új versesköteteket és egy szép albumot ajánl az olvasók figyelmébe az idei könyvhétre.

Az *Ismeretlen katona (írók katonatörténetei)* című antológiát Kukorelly Endre szerkesztette. A kötet a félmúlt legjelentősebb (férfi)mitoszájának, a sorkatonai szolgálatnak a feldolgozása. A magyarországi szerzők mellett határon túli magyar írók munkáit is olvashatjuk a könyvben, s egy romániai honleány, Józsa Márta is elmeséli a saját katonatörténetét. A kiadó saját blogot indított az antológiának, ezen a címen: <http://ismeroskatona.blogspot.com>. Az *Ismeretlen katona* szövegeiből a Magyar Rádió felvételt készített, a szerzők közreműködésével, Hegyi Árpád Jutocsa rendezésében.

Zemlényi Attila könyvét *Apacsok* címmel adta közre a kiadó. A Miskolcon élő költő, 2003 óta (*Rodeó, Ab-Art*) most jelentkezik új kötetével. Versei az érett férfi helyzetleírásai. Tapasztalati líra, tárgyyszerűséggel, és széles, a filmnyelvből merítő költői gesztusokkal. A kötetet feLugossy László festményei illusztrálják.

Kupcsik Lidi: *aka* – a Miskolcon élő költőnek ez az első saját kötet. Eddig elsősorban prózaíróként ismerhettük, a női testtel és a női szexualitással foglalkozó antológiákból (*Éjszakai állat*

\*A Kiadó ügyvezetője

kert; *Szomjas oázis*). A költői hagyományt a modern költészettel ötvöző, személyes líra az övé, szikár, felnőtt hang, amelyből öröké előkívánczik a gyermeki.

feLugossy László életműalbuma, a MissionArt Galériával közösen megjelentetett kötet. A hazai underground talán legismertebb alkotója mára teljesen kinőtt a földalatti művészetből: választott témái, ezek feldolgozási módja által hihetetlen erőt, frissességet, és univerzalitást mutat.

feLugossy László gondolkodó alkotó – a közelmúltban volt hatvan éves. Életművét mutatja be ez az album. A szerzőről szóló tanulmányt Antal István, Juszuf írta, a kötetet a Párizsban élő aatoh franyó tervezte (akárcsak a **Szoba Kiadónál** korábban megjelent feLugossy kötetet, a *Kék Pánik Kávéházat*).

Jövőre vonatkozó terveinkről: ebben az évben szeretnénk megjelentetni Turányi Tamás *Benzinkút*, Nyilas Atilla *Álmoskönyv*, Csobánka Zsuzsa *Talált fény*, Málík Roland *Báb*, Furman Imre *Fegyverszünet* című versesköteteit.



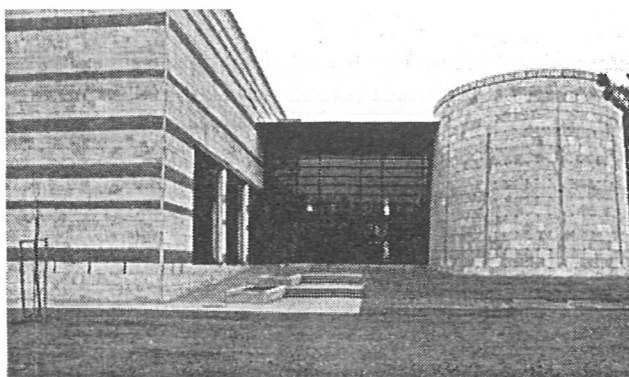
Az Ünnepi Könyvhéten június 5-én, este 6-tól, a Múttal együtt, feLugossy László, Zemplényi Attila, Nyilas Atilla és Kupcsik Lidi olvas fel (Erzsébet tér, pódium).

Fehér József

## Megnyílt Széphalmon A Magyar Nyelv Múzeuma

Hatalmas érdeklődés mellett nyitotta meg kapuit Széphalmon A Magyar Nyelv Múzeuma 2008. április 23-án. Az új intézményt Sólyom László köztársasági elnök avatta, az ünnepség keretében Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat elnöke nyitotta meg a Magyar Nyelv Hete rendezvénysorozatát. Az ünnepet és az ünneplőket Ódor Ferenc úr, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elnöke, az intézmény legfőbb gazdája és pártfogója köszöntötte, társult hozzá Szamosvölgyi Péter, Sátoraljaújhely polgármestere, akinek közel egy évtizedes kitartó munkája nélkül a múzeum alighanem még mindig csak tervrajzok formájában létezne.

Díszvendégként jelen volt és fel is szólalt dr. Kazinczy Ferenc kutatómérnök, az író ükunokája Svédországból, s többen hozták köszöntésüket honismereti, irodalmi és anyanyelvi tudományos testületek képviselőiben határon innen és túlról. Hangulati csúcspontja volt a napnak egy zenetörténeti esemény: Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző *Szavak* című művének ősbemutatója, melyet Nagy Gáspár költő verse ihletett. A művet a szerző vezényelte, előadta Zemplén Egyesített Vegyeskara és a Lavotta Kamarazenekar.



A múzeum gondolatát Pásztor Emil nyelvész, az egri tanárképző főiskola tanára vetette fel 1994-ben a Kazinczy Ferenc Társaság közgyűlésén. „A mi édes anyanyelvünknek nagy múltja és gazdag jelene van, de sehol sincsen még múzeuma, ahol em-

lékeit, tanulságos dokumentumait összefoglalóan megismerhetnék, áttekinthetnék a ma élő és az egymást váltó nemzedékek” – indokolta a Tanár Úr, és hozzátette, hogy ne legyen kisebbségi érzésünk: „Ha a világnak mintegy háromezer különböző nyelvét olyan szempontból vizsgáljuk, hogy melyiket hányan beszélik, a magyar nyelvről fontos tudnunk, hogy nyelvünk az első ezer, sőt az első száz »nagy« nyelv közé tartozik.

Jelenleg talán a negyvenedik vagy ötvenedik helyre sorolható a háromezer között. Vagyis világviszonylatban nem »kis nyelv«, hanem a világ – és Európa – egyik jelentős nyelve. Ez a tény sajnálatosan mindmáig nem kapott helyet az iskolai tankönyvekben, de ebben a nyelvi múzeumban föl kell hívni rá a figyelmet.”

Hogy hol valósuljon meg egy ilyen múzeum, az nem volt kérdéses, hiszen Petőfi Sándor már 1847-ben kijelölte helyét Széphalmon, amikor ezt írta: „...szent hely, szent az öreg miatt, kinek ott van háza és sírhalma. Kötelessége volna minden emelkedettebb lelkű magyarnak életében legalább egyszer oda zárandokolnia, mint a mohamedánnak Mekkába.” (A fiatal költő-zseni a legelső között ismerte fel Kazinczy múlthatatlan érdemeit.)

2001-ben elkészültek az épület tervei, megálmodója Radványi György építésmérnök, aki Abaúj-Zemplén vidékéről származik, így jól ismerte „a hely szellemét”. A 21. század építészeti törekvéseit is tükröző alkotás összhangban van az Ybl Miklós-féle „mauzóleummal”. A múzeum tématervének kidolgozásához többen között Kovács Dániel művelődéstörténész, Szathmári István, Balázs Géza nyelvészprofesszorok és Fehér József muzeológus járultak hozzá, javaslatokkal segítettek Veres László megyei múzeumigazgató, Kárpáti László művészettörténész, Nyirkos István, Wacha Imre nyelvészek, Busa Margit és Kovács Sándor Iván irodalomtörténészek.

2001-ben letették a múzeum alapkövét is, de az építkezés csak 2007 áprilisában kezdődhetett meg. Az „Összefogással Tokaj Világörökségéért” program keretében 400 millió forintot nyert az e célra benyújtott pályázat, melyhez Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Önkormányzatának 300 millió forintos áldozatvállalása volt szükséges. December 30-án megtörtént a műszaki átadás, a múzeum 2008 februárjában vehette át az épületet. Alig két hónap



alatt három időszakos kiállítást sikerült a múzeum munkatársainak megépíteni: Kazinczy könyvtárának kincsei (a sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtárából), Korvina-képek (az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményéből) és Csete Ildikó: Ősi jelek, ómagyar szövegek kárpitokon című tárlatok látogathatók a múzeum nyitvatartási idejében.

Állandó kiállítása – A magyar nyelv múltja, jelene és jövője – 2008 októberére készül el, melynek koncepciója a következőképpen foglalható össze: egy régi, legalább 3000 éves, az Európában ismert indoeurópai nyelvektől eltérő, „páratlanul” érdekes nyelv vonzó, interaktív bemutatása. A kiállítás célja az is, hogy a nyelven keresztül fölkelte a látogató érdeklődését a magyar kultúra különösségei, értékei iránt. A kiállítás a magyar látogatóknak a tudatosabb (önreflexív) anyanyelvismeret, honismeret kialakítását tűzi ki célul. A kiállítás interetnikus vonatkozásai azonban más nyelvek, kultúrák képviselőit is megcélozza, és fölkelte az érdeklődését a magyar nyelv és kultúra iránt. A

kiállítás minden egyes témaköre, eleme reflektálni igyekszik a mára, a gyermek, ifjú, külföldi stb. érdeklődő látogató világára. Ezért a kiállítás nem nélkülözi a meglepetést, a játékot, az együttgondolkodást, a szelíd értelemben vett performance-ot. A múzeum „üzenete” egyszerre kell, hogy szóljon a mai magyarországi magyarokhoz, a határon kívüli magyarokhoz és a második-harmadik generációs, a magyar nyelvet esetleg már nem beszélő leszármazottakhoz.

Az intézmény többfunkciós, a múzeumi feladatok mellett közművelődési szerepet is vállalhat: színházterem, időszaki kiállítóterem, könyvesház, kávézó, kutatóhely, szeminárium terem áll majd az érdeklődők rendelkezésére. Idővel „benépesül” a körülvevő park is: megépül a Halhatatlanok Csarnoka, a Nyelvcsaládfák Ligete, életre kelnek a „hangzó pontok”.

Tájékoztatóként írjuk, hogy A Magyar Nyelv Múzeuma ötletét is felhasználva készül az olasz nyelv múzeuma Rómában, Firenzében és Torinóban.

A Tokaji Íróklub Egyesület kuratóriuma idén is megrendezi nagy hagyományokkal rendelkező tanácskozását: a **Tokaji Íróklubot**.

Téma: *Irodalmi értékrendek – pályakezdeményezés – irodalmi érvényesülés.*

Időpont: 2008. augusztus 13-15.

Központi helyszín: Tokaji Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium.

A szervezők várják a magyar irodalom képviselőinek, fórumainak jelentkezését a következő elérhetőségeken: Tokaji Íróklub Egyesület, 3501 Miskolc, Pf.: 375., vagy tokaji.irotabor@chello.hu



Kováts Dániel  
II. RÁKÓCZI FERENC  
MÉGYEI ÉS VÁROSI  
KÖNYVTÁR  
MISKOLC

## A Kazinczy Ferenc Társaság könyvei

A sátorlajújhelyi székhelyű Kazinczy Ferenc Társaság működésének eddigi 23 éve alatt 85 könyv megjelenése körül bábáskodott. Nagy szám ez egy civil művelődési egyesület életében. A siker titka két tényezőben keresendő. Az egyik az, hogy művek megteremtésével járó műhelymunka folyik benne, a másik pedig, hogy megalapozott együttműködés alakult ki más kulturális intézményekkel és néhány önkormányzattal. Egy tőkével nem rendelkező nonprofit szervezet akkor vállalkozhat rendszeres könyvkiadásra, ha van közérdeklődésre érdemes mondanivalója, és ha pályázatok, illetve kooperatív programok támogatását élvezheti. Már megalakulásakor, 1985 tavaszán alapszabályába foglalta a Kazinczy Társaság, hogy „előmozdítja a céljaitól összefüggő témakörökben folyóiratok, könyvek kiadását adatok szolgáltatásával, tanulmányok, cikkek írásával; lehetőségei határain belül ilyeneket maga is kiad.” Ami pedig a célokat illeti, hármas elkötelezettséget hirdetett meg: a névadó életművének megismertetését, az egykori abaúji és zempléni régió hagyományainak ápolását, illetve a közműveltség – ezen belül kiemelten a szép magyar beszéd – terjesztését. Ezek az irányok szabják meg a kiadott könyvek tematikáját. Kiegészítésül még azt tehetjük hozzá, hogy a Társaság elősegíti alkotó tagjai munkásságának közzétételét.

A Kazinczy Ferenc Társaság által gondozott művek sorozatából mindenekelőtt a *Széphalom* címmel kiadott *évkönyveket* kell kiemelnünk. Az első kötet 1986-ban, a legutóbbi, a tizenhetedik 2007-ben került az érdeklődők kezébe. Ezek szemléletesen mutatják a Társaságba tömörült szerzők munkásságának tematikai skáláját, sokszínűségét. Beszédes adat, hogy a legutóbbi évkönyv 568 oldal terjedelemben 74 szerző írását közvetítette, s Kazinczytól kezdve, irodalomismereti, művelődéstörténeti, néprajzi, nyelvészeti közleményeken át a visszaemlékezésekig, recenzióig igen gazdag tartalmakat hordoz. A kedvező visszhang a folytatás kötelezettségét rója a Társaságra.

Sajátos kezdeményezés a *Kazinczy Könyvtár* című sorozat, amely nagyrészt hasonmásban adja a könyvgyűjtők, a szakemberek, a lokálpatrióták kezébe a széphalmi mesternek és a régi magyar irodalom alkotóinak Zemplénhez és Abaújhoz kapcsolódó műveit. Eddig 14 különböző terjedelmű könyv jelent meg, köztük Kazinczy nevezetes „Tövisek és virágok” című epigramma-gyűjteménye, diákkori földrajz-könyve, sokáig kiadatlan „Természet oecónomiája” című értekezése, imádságos könyve, a kassai Magyar Museum című folyóirat 1788. évi első kiadásának hasonmása, legutóbbi pedig a Dóczy Jenő által összeállított apokrif Kazinczy-napló, a „Dédácsi idill”.

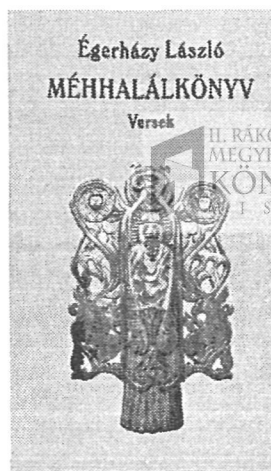
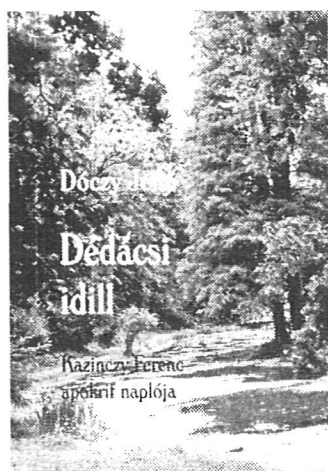
A *Poetai Gyűjtemény* című sorozat kezdeményezésünkre a Herman Ottó Múzeummal közösen indult el, s Fehér József szerkesztésében megyénk egykori jeles költőinek alkotásait menti meg a feledéstől ízléses kis kötetekben. Eddig Kazinczy Ferenc, Nikolaus Lenau, Kiss József, Ungvárnémeti Tóth László és Szemere Miklós válogatott költeményei jelentek meg, keltettek élénk érdeklődést. Társaságunk azonban a kortárs alkotók megismertetését is feladatának tekinti, s költő tagtársaink közül az évek során Szilágyi Ferenc, Illés László, Martinák János, Tusnád László, Ficsor Miklós és Égerházy László verseinek gyűjteményes megjelentetését segítettük elő. Bojtor István két regényének, teológiai művének és emlékiratának, Szabó Lajos és Kódöböcz József önéletrajzának kiadása is ebbe a sorba illeszkedik.

A szakirodalmat 12 irodalomtörténeti, 5 nyelvészeti, 3 művészettörténeti és 16 helyismereti mű képviseli a kiadott könyvek listáján. Ezek közül a legnagyobb vállalkozás *Sátoraljaújhely lexikonának* megalkotása volt (2001), benne 20 szerző közreműködésével 548 oldalon több mint 2500 szócikk mutatja be az egykori zempléni megyeszékhely földrajzi adottságait, településtörténetét, jeles személyiségeit, jelenét, természeti, kulturális, művelődési, művészeti értékeit. Több bodrogközi, hegyaljai, hegyközi község történetének monografikus jellegű feldolgozására is sor került; Dámóc, Füzérradvány, Felsőregmec,

Bodrogolaszi, Bodroghalom, Göncruszka, Fony, Zemplénagárd históriáját dolgozták fel munkatársaink. Támogattuk olyan névtárak létrehozását, mint az „Az abaúji Hegyköz helynevei” vagy a „Sárospatak határának helynevei” az előbbi az újhelyi Kazinczy Ferenc Múzeum, az utóbbi a sárospataki Rákóczi Múzeum sorozatában kapott helyet, s kiadtuk Pesty Frigyes 19. századi kéziratos helynévgyűjteményéből a Sárospatak és Sátoraljaújhely vonzáskörzetébe tartozó települések anyagát. „Mondhatná szebben...” című könyvünkkel a beszéd- és magatartáskultúra gyarapításához kívántunk hozzájárulni.

Folyamatosan hangsúlyt kapott a Kazinczy Ferencre vonatkozó kiadványok gondozása. Hógye Istvánnak és a Megyei Levéltárral való együttműködésnek köszönhetjük Kazinczy metsetgyűjteményének, a vele és családjával kapcsolatos levéltári dokumentumoknak a közzétételét. Busa Margit szorgos munkája teremtette meg a lehetőséget, hogy kiadjuk a Kazinczy-bibliográfia II. kötetét és az író kézirat-bibliográfiáját. Kiss Endre József Kazinczy egykori könyvtári gyűjteményének Sárospatakra került anyagát dolgozta fel, ezt könyv alakban a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeivel közösen adtuk ki. A Kazinczy Társaság jóvoltából jelenhetett meg Barsi Ernő 18. századi pataki diákdalokat bemutató könyve és Fried István irodalomtörténésznek névadónkról írt tanulmánygyűjteménye. Tompa Mihály, Kazinczy Gábor, Móricz Zsigmond, Krúdy Gyula életművével foglalkozó művek is szerepelnek kiadványaink között.

Noha érezzük az egyre súlyosbodó anyagi gondokat, vannak 2008-ra is szép terveink. Készülünk a *Széphalom* évkönyv 18. kötetének megszerkesztésére. A budapesti Eötvös József Kiadót sikerült megnyernünk Kazinczy Ferenc „Erdélyi levelek” című könyvének kiadására, amely 64 éve nem jelent meg teljes terjedelmében. Sajtó alá rendezzük Fried István újabb Kazinczy-tanulmányait, Somogyi Gábornak „A Somogyi család története” című könyvét, és a városi önkormányzat támogatásával kiadjuk a „Sátoraljaújhely helynevei és történeti topográfiája” című terjedelmes gyűjteményt, Tervszerűen készülünk arra is, hogy 2009-ben Kazinczy Ferenc születésének 250. évfordulóját méltó módon, tartalmasan, igényes kiadványokkal ünnepelhesük meg. A „jót s jól” követelményének szem előtt tartásával szeretnénk a Társaság kiadói tevékenységét tovább folytatni.



## Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény Könyvtára, Sárospatak

A Gyűjtemény könyvtárát a sárospataki jezsuiták és kegyurai, a Trautsohn, Bretzenheim, Windischgrätz családok, valamint a plébánosok hagyatéka alapozta meg. A szerzetesrendek 1950-es feloszlata után a könyvtár újabb jelentős anyaggal, köztük ősnymtatványokkal, valamint papi hagyatékokkal is bővült. A gyűjtemény 1967 óta működik múzeumi, könyvtári, levéltári és adattári tevékenységgel. Külön gyűjtemények, ritkaságok: a Windischgrätz család könyvtárának egy része, valamint 11 ősnymtatvány.

A 2007 májusában megnyílt Szent Erzsébet Házban látható a Biblia Éve alkalmából rendezett „Tolle et lege! Vedd és olvasd!”

című kiállítás. Itt látható az 1506-os színezett fametszetes cseh Biblia, a Vizsolyi Biblia, és a Biblia első fordítójának, Báthori László pálos szerzetesnek a mellképe. Az ősnymtatványok közül kiemelkedik Petrarca összes műveinek latin nyelvű kiadása, mely jelenleg a MNM Rákóczi Múzeumának reneszánsz kiállításán szerepel.

Az összes dokumentum becslött száma: 25 000, a nyilvántartott dokumentumok száma: 23 500.

A Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény nyilvános közgyűjtemény. Őrzi az állományában található összegyűjtött kéziratokat, nyomtatványokat és egyéb dokumentumokat. Hatáskörébe tarto-



zik az egyházi személyek hagyatékának minél teljesebb begyűjtése. Ezeket feltárja és a tudományos kutatók – valamint korlátozott módon nyilvános körben – a használók rendelkezésére bocsátja. Állományát vásárlás és ajándékozás útján is gyarapítja.

A plébániai könyvtárak jegyzékét őrzi, a veszélyeztetett nagyobb értékű könyveket vagy könyvtárakat szükség esetén begyűjti, és feltárásukról gondoskodik. Végzi a plébániai könyvtárak szakmai irányítását és fejlesztését. Részt vesz az egyházmegyei igazgatói és lelkipásztori tevékenységének szakirodalmi ellátásában, a tudományos tájékoztatásban. Közművelődési szerepet is vállal a város kulturális életében, valamint az idegenforgalom kiszolgálásában.

A könyvtár gyűjtőkörét jellege, alapfeladata és a működési területe – az egyházmegye földrajzi helyzete – határozza meg. A könyvtár főgyűjtőköre: vallás és vallástudomány. Zempléni helyismereti irodalom. Válogatás a filozófia és történettudomány, valamint vallásnéprajz, pedagógia, továbbá a szépirodalom, művészet, zene köréből. Általános szakterületi tájékoztatáshoz szükséges lexikonok, kézikönyvek. Szent Erzsébet és a Rákóczi család szakirodalmi.

A könyvtár muzeális anyagát a kutatók rendelkezésére bocsátja. Az egyházmegye papsága számára teológiai szakkönyvtár funkciót lát el. A híveket ellátja lelkeségi irodalommal. A könyvtár szolgáltatásai: a dokumentumok helyben olvasás révén a kutatók részére az olvasóteremben hozzáférhetőek. Kölcsönözni csak az 1950. után keletkezett dokumentumokból lehet. Kéziratok és folyóiratok nem kölcsönözhetőek.

A könyvtár az Egri Főegyházmegye Intézménye, fenntartója a Főegyházmegyei Hatóság, Eger.

A könyvtár 2008-ban jelenlegi helyéről a Római Katolikus Plébánia épületéből a Szent Erzsébet Házba költözik át.

(Illusztráció: *Jessze fája. Cseh Biblia, Velenca, Lichtenstein 1506.*)

(3950 Sárospatak, Szent Erzsébet út 13. T/F: 06 47 314 107, E-mail: [spatak@enternet.hu](mailto:spatak@enternet.hu), [www.szenterzsebet.hu](http://www.szenterzsebet.hu))

Kiss Endre József

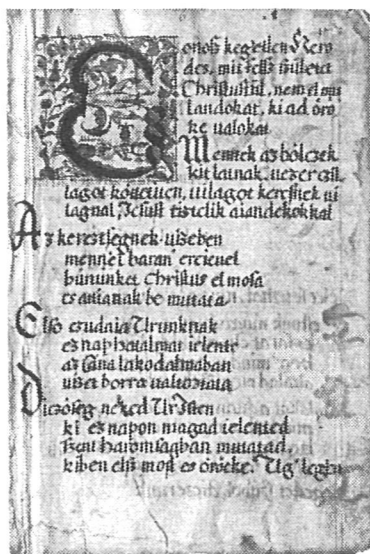
## Kéziratos könyvek a Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtárában

A papír nagy kincs volt a középkor végén, mely egyúttal a kézíratos könyv, a kódex korszakának a végét is jelentette. Kevés volt a papírmalom és a papírgyártáshoz szükséges nyersanyag. Ezért amikor egy-egy könyv elhasználódott, az épen maradt kódexlapokat ismételtlen fölhasználták, ezúttal már külső borító gyanánt. Több mint egy tucat kódexlapba kötött – rendszerint XVI. századi – könyvet találunk a pataki könyvállományban. A kutatókra vár annak feltárása, hogy eredetileg mely könyvek részeit alkották.

A kéziratos könyv legrégebbi darabja itt egy VIII. századi fragmentum. A legnevezetesebb viszont a Sárospataki Lengyel Biblia (Biblia Polonica), melynek harmadik töredékét egy könyvborítóból áztatta ki Harsányi István főkönyvtárnok 1908-ban. Bibliái szövegeket tartalmaz, amik alapján feltételezik, hogy a

teljes Szentírás le lehetett fordítva középkori lengyel nyelvre. A lengyel királyi család birtokában volt évszázadokon keresztül, majd nemesi családok őrizték és 1627-ben került a pataki Kollégium könyvtárába. Maga a XIV. század végén elkezdett és a XV. század közepén befejezett, másolt – a lengyelek egyik első nyelvemlékének számító – kódex még ma is „*oroszfogságban*” várja, hogy hazatérhessen, a 61 év után hazaérkezett többi társa után. Jelenleg csupán a hasonmás kiadása tekinthető meg Sárospatakon.

A skolasztikus teológia kézikönyve (Bécs, 1404.) 1788-ban került a Kollégiumba. Valamikor bőrből kötött, fémcsatos fatáblák borították, mára a hátsó borítója félbe törött és hiányzik. 241 lapon latin szöveget olvashatunk, pirossal írt iniciálékkal és kiemelt szövegrészekkel, valamint sűrű, lapszéli bejegyzésekkel.



Feltehetően több kéz írasa. Az elején és a végén héber szentírási szövegeket találunk, ugyancsak latin jegyzetekkel.

A XVIII. század végétől mondhatja magáénak a Kollégium azt a kis alakú, bőrborítású, fatáblás, fémcsatos kötetet, melyben egy 101 lapos ősnymtatvány elején és végén 30 lapos kéziratos könyvecskével van egybekötve (Ordinarium Strigoniensis. Nürnberg, 1496.) Színes és fekete tintával készült.

Hasonló gyűjtőkötet a Kazinczy-kódex, mely két kódex és egy ősnymtatvány kolligátuma. A széphalmi Mester hungaricum-gyűjteményével került a Kollégiumba 1808-ban. Az egyik kódex, Aretinus Leonardus itáliai szerző latin nyelvű munkája, az „Attila magyar király élete és halála” (1500.) címet viseli, a másik 1468-ból való, s a Mátyás király uralkodása alatt feltűnt üstököséről szól. Az ősnymtatvány (Köln, 1474.) Jézus Krisztus köntöséről tartalmaz elmélkedést. A kódexeket már maga Kazinczy szerette volna publikálni, de sajnos erre nem került sor. A Kazinczy Kódex napjainkban éppen Széphalomban A Magyar Nyelv Múzeumának „A Kazinczy-könyvtár kincsei” című kiállításán látható.

A kéziratos könyv késői reneszánszát idézik a XVII. század elejéről való graduálék (Csáti Graduál, Patay Graduál), melyek az istentiszteleti énekek gyűjteményét foglalták magukban. Kezdetben – a reformáció századát követően – a református énekeskönyveket is így nevezték. A szöveget és a kottákat nagy alakú lapokra, nagy betűkkel és kottafejekkel rajzolták, hogy a nem túlságosan jó látási viszonyok között is használhatók maradjanak. (Lásd a képet.)

A nyomtatott könyv megjelenése kiszorította a kéziratos könyvet, de a régi kéziratok gyarapodását nem állította meg. Ennek a gazdag kéziratos anyagnak a bemutatását befejezni nem, inkább csupán abbahagyni lehet, ám azért őrizte a Kollégium évszázadokon keresztül, hogy minden érdeklődő kutatónak a rendelkezésére állhasson.

Gál Halász Anna

## A könyvelő álma

Minden ember egész életében azon munkálkodik, hogy álmait valóra váltsa. Sokszor apró véletlenek befolyásolják ezek teljesülését.

Sárospataki diákkoromban tanáraink azzal ösztönöztek a jobb eredmények elérésére – a tudás fontosságát hangsúlyozva –, hogy ezáltal minden kitűzött célt, álmot meg tudunk valósítani.

A szüleim műszaki pályára szántak, ami egyezett az elképzeléseimmel. Erre tudatosan készülve a gimnáziumban különórán tanultam a műszaki rajzot. Aztán egy véletlen a posta felé sodort.

Annyit tudtam a postáról, hogy ott lehet leveleket, pénzt feladni, amit majd kikézbésítenek. Arról meg még kevesebbet, hogy a Postaigazgatóság Számviteli osztályán mit dolgoznak. Számvitel, ez csak mérnöki munka lehet, ha már számokkal áll kapcsolatban – gondoltam. Nagyon hamar rájöttem, hogy korántsem. De nem elég korán ahhoz, hogy változtassak, mert egy szerencsésnek mondott véletlen kapcsán vezető beosztásba kerültem. Ez meghatározta az egész életem kenyérkereső foglalkozását. A képzést ettől kezdve ebben a szakirányban folytattam. Ez a munka egész embert kívánt.

Már akkor is állandóan volt mondanivalóm mások számára. Így folyamatosan írtam, ha csak egy kis szabadidőm akadt, vagy



az ellenőrzési körutak hosszú órákig tartó utazásai alkalmával. A fűzet és a toll elmaradhatatlan kellék volt számomra. De ekkor még fényévnire látszott az az idő, amikor esetleg nyomtatásban is kezembe vehetem az írásaimat. Így ment ez több évtizeden át, ami alatt állandó hiányérzettel szenvedtem, de nem foglalmaztam meg, hogy miért.

Nyugdíjba mentem. Az addig megírt anyagokat sógorom, a sátoraljaújhelyi Levéltár igazgatója, Dr. Hőgye István elolvasta. Biztatására elővettem és elkezdtem leporolni. Mindeközben folyamatosan írtam újakat is, és tanácsra elküldtem pályázatokat, irodalmi folyóiratokhoz, antológiákba. Legnagyobb meglepésemre folyamatosan leközltek. Az egyik első novellám a „Versenyfutás” egy nemzetközi pályázaton harmadik helyezést ért el. Ez volt első teljesült álmom.

Ekkor kezdtem kiadót keresni, és 2004 karácsonyára megjelent az első novelláskötetem a „Mint az aszú”, Tokaj-Hegyalja történeteivel. Olyan öröm volt ez nekem, mint egy olyan gyereknek, aki már évek óta vár egy különleges ajándékra a Jézuskától, és végre, amikor már nem is számít rá, megkapja.

Megjelent azóta négy regény: „A falu mindent tud” a Tokaj-Hegyalján élők szép népi, ünnepi hagyományairól a XX. század elejéből. A „Kávét a teraszon”, a pályakezdő vidéki postáslány szerelméről. A „Hegyek, közel egymáshoz”, lírai történet végzős építészhallgatók Olaszországba utazásáról, és a „Különös küldetés” a mában és a XIII. században játszódó ifjúsági történelmi regény.

Gyermeknapra készül egy kötet „Nagy mesélj!” címmel, és kéziratban vár kiadásra három újabb regény.

Lehet, hogy kenyérkereső foglalkozásom a számvitel területére sodort, ami a családalapítás feltételeit biztosította számomra, és az is egész embert kívánt, mint az irodalom, de álmaim nyugdíjas koromra valóra váltak, hogy ezáltal legyen teljes az életem.

Szakonyi Károly

# Egy impresszionista költő

(Tornay Mari: MISKOLCMORFONDÍR – lírai meditáció azonosítható színhelyen)

Ez a nagylelkű, éles tekintetű, a parányban is a nagyot észrevező költő, Tornay Mari most Szentendre után Miskolc pillanataira veti tekintetét. És mindent-mindent meglát! Minden olyat meglát, amit más talán soha, ami mellett mások közönyösen elmennek. Tornay Mari remek benyomásai lebilincselőek. Egyszerűnek tetsző versei – mert ezek a prózában írt, tört sorokkal szerkesztett, kis- és nagybetűk váltakozásával „megrajzolt” szövegek, versek a javából – olyanok, mint a múlt századelő, vagy az azt megelőző századvég festőinek képei. A képzeletet segítségül hívó alkotások, színek-mozdulatok-jelenségek megpendítései, hogy azokból kitessek a világ valósága.

Tornay Mari versei mindig megfogtak belső szépségükkel, emberségükkel, jóságot sugárzó tartalmukkal. A valóság bizarr motívumaiból építkeznek, tömören, a költészet örök törvénye szerint sűrítve.

Elsősorban olvasni kell ezeket a művecskéket (a kicsinyítő képző a miniatűr voltokra vonatkozik), szépen, megértéssel olvasni, nem pedig pódiumon szavalgatni, mint ahogy az előbb említett festők képei sem hatalmas tablókra valók.

Tornay Mari a bogarak, elesett emberek, csigák, tejeskannák, tarhonyalevesek, szálló füstök és mindenféle városi (immáron miskolci) mikro-tünetek költője.

Nemigen van ilyen. Ha emlékezni kell valakire, hát Berda Józsefre, aki éppen így tudott lelkesedni egy erdei gombáért, vagy fokhagymás szalonnáért, jó pohár borért, mezei füvékért... És persze humorral is, miként költőnk, kinek megadatott ez a jó tulajdonság is.

Jeles költészet ez, eredeti, egyszeri, utánozhatatlan.

Tessék olvasni és szeretni verseit, és általuk jobban becsülni az életet.

**Tornay Mari könyve a Bíbor Kiadó gondozásában jelent meg az Ünnepi Könyvhétre.**

**Dedikál: 2008. június 6-án 16 órától a könyvtéren, a Bíbor Kiadó sátránál.**

Mózes Huba

# 80 éve indult az Erdélyi Helikon

80 évvel ezelőtt, 1928 májusában, a Helikon szabad írói közösség első marosvécsi tanácskozásának kezdeményezésére, az Erdélyi Szépművészi Céh könyvkiadó-vállalat gondozásában indult a korszak erdélyi magyar irodalmának meghatározó folyóirata: az Erdélyi Helikon. Főszerkesztője Kisbán (Bánffy) Miklós, felelős szerkesztője Kós Károly, egymást követő szerkesztői pedig Áprily Lajos, Kuncz Aladár, Lakatos Imre és Kovács László. Hasábjain a magyar költészet és novellairodalom olyan antológiadarabjai látnak napvilágot, mint például Kosztolányi Dezső *Ilona*, Tompa László *Lófürőstés*, Illyés Gyula *Nem szabadulhatsz*, Dsida Jenő *Hulló hajszálak elégiaja*, Szabédi László *Üdvözlégy, szabadság!* című verse, Tamási Áron *Kivirágzott kecskeszarvak*, valamint Kemény János *Kokó és Szokrátesz* című rövidprózai írása. A műfordítás-irodalmat e hasábjokon a többi közt Mihai Eminescu *Csak egy vágyam maradt*, Nichifor Crainic *Elmulás*, Martin Luther *Erős vár* és Geoffrey Chaucer *A jótanács balladája* című költeménye képviseli Dsida Jenő, József Attila, Szabédi László és Szemlér Ferenc tolmácsolásában.

A folyóirat szerkesztői jó kapcsolatot ápolnak az első világháború előtti és utáni korszak vezető magyar irodalmi folyóiratával, a 100 évvel ezelőtt indult Nyugattal. Ennek a kapcsolatnak tudható be, hogy az Erdélyi Helikon arcélét alakító szerzők sorában ott találjuk Babits Mihályt is, aki a folyóirat 1930. januári számában

a regionalizmus és az európaiság kérdéseit vizsgálta. „Nincs Európában irodalom – fejtegette Babits –, melynek számára a saját regionalizmusa előbb, égetőbb, fájóbb problémát jelentene, mint a magyarnak. De talán – fűzte hozzá folytatólag – ahol ennyire fáj és él ez a probléma, ott kétszeres joggal lehet remélni, hogy a regionalizmus önmagából növeszthet ki valamit, ami több nála, valamit, (...) ami az embert (...) mélyen és lényegesen érintheti.”

Az Erdélyi Helikon utolsó száma 1944 szeptemberében hagyta el a sajtót. Címét, illetve annak a Keszthelyi Helikonra (vissza)utaló részét 1955-től az MTA Irodalomtörténeti, majd Irodalomtudományi Intézetének elméleti, 1990-től pedig párhuzamosan a Romániai Írók Szövetségének szépirodalmi folyóirata élteti tovább.

*(Dr. MÓZES HUBA GERZSON Kolozsvárt született 1941. június 2-án, ugyanott szerzett magyar nyelv- és irodalom szakon egyetemi oklevelet, valamint irodalomtudomány kandidátusa fokozatot. 1969-től Kolozsvárt a Nyelvészeti és Irodalomtörténeti Intézet tudományos kutatója, 1989-től ugyanott a Babeş-Bolyai Tudományegyetem oktatója, 1993-tól a Miskolci Egyetem docense és egyidejűleg a Magyar Képzőművészeti Főiskola, valamint 1994-től a Károli Gáspár Református Egyetem oktatója is. Kutatásai eredményeit magyar és idegen nyelvű közleményekben tárja rendszeresen a nyilvánosság elé, publikációinak száma meghaladja a háromszázat. Tudományos előadással a többi között Bécsben, Bukarestben, Jyväskyläen, Göteborgban, Maastrichtban, Párizsban, Rómában, Udinében és Uppsalában szerepelt.)*

**Mózes Huba a könyvtéren a Bíbor Kiadó sátránál 2008. június 4-én 16 órától dedikálja a Világfigyelő tető c. könyvét.**

## Ami eddig nem volt, s most lett

Nem készült mindeddig átfogó válogatás a legendás kolozsvári folyóirat, az *Erdélyi Helikon* anyagából. Mózes Huba kezdeményezésére és a miskolci Bíbor Kiadó műszaki hátterére volt szükség ahhoz, hogy 2008-ban végre kézbe vehessék az olvasók a *Világfigyelő tető* című könyvet, amely mintegy háromszázötven oldalon mutatja be a folyóirat anyagát: szövegeket, képeket, dokumentumokat.

Az, hogy korábban nem készült hasonló folyóirat-antológia, persze a bőség zavarával is magyarázható: az 1928 és 1944 közötti időszak évfolyamai több kötetnyi értékes anyaggal is szolgálhatnának. Mózes Huba munkája ennek következtében egy válogatás válogatásaként is olvasható, amely szakszerűsége, pontossága, következetessége miatt mégiscsak képes érzékeltetni a kis részben az egész architektúráját.

Mit lehetett korábban tudni az Erdélyi Helikonról? Talán azt, hogy a két világháború közötti erdélyi magyar irodalom legjelentősebb folyóirata? Igen, kétségtelenül. Hogy az egyik legstabilabb, leghosszabb életű lap Erdélyben? Nyilvánvalóan. Hogy szerkesztése, koncepciója elválaszthatatlanul összekapcsolódik az Erdélyi Szépművészi Céh kiadóvállalat és az évi rendszerességű marosvécsi „helikoni találkozók” szellemiségével? Bizonyára ezt is. Az Erdélyi Helikonról szóló szakszerű tanulmányok, dokumentumkötetek (Szemlér Ferenc versantológiája, Marosi Ildikó és Mózes Huba dokumentumkötetei, Galambos Ferenc repertórium, Vallasek Júlia és mások tanulmányai) után nem állítható, hogy ne körvonalazódott volna egy megbízható tudás a lap körüli történetekkel kapcsolatban. Hiányzott viszont jónéhány alapszöveg újraközlése, eljuttatása a nagyközönséghez. Erre kellett várni a lapalapítás nyolcvanadik évfordulójáig.

Érdemes ezen a ponton felelegetni azt is, hogy amikor Pomogáts Béla 1983-ban közzétette *A transzilvánizmus* című könyvét, akkor alcímül ezt választotta: *Az Erdélyi Helikon ideológiája*. Méltán kapcsolódhatott össze tehát a köztudatban az Erdélyi Helikon az „erdélyi gondolat”, a transzilvánizmus fogalmával. Még akkor is, ha az elképzelés maga korábban megszületett, mint a folyóirat vagy az írói közösség. A helikoni intéz-

ményrendszer vált annyira erőssé, hogy hosszú távon is programszerűen vállalhassa egy sajátos erdélyiség képviselőjét, amelyet a koncepció megalapozói (Kós Károly, Kuncz Aladár, Makkai Sándor és mások) történelmi, földrajzi és mentalitásbeli érvekkel támasztottak alá. A sajátos erdélyiség gondolata természetesen többször meg is kérdőjeleződött az idők során, és az ezzel kapcsolatos vitáknak (például a Szemlér Ferenc által kirobantott *Jelszó és mítosz* című polémiának) maga az Erdélyi Helikon is helyet adott hasábjain. Ez a tény önmagában is alátámaszthatja azt, amit a lap programját fogalmazó szerkesztő, Áprily Lajos mondott: „Erdélyisége világfigyelő tető”.

Mit tartalmaz tehát a Mózes Huba által összeállított és bevezetett könyv, amely mindezeket a dilemmákat is érzékelteti? Az egyszerűség kedvéért öt típusba sorolnám a könyvben felbukkanó szövegeket. 1. *A Helikon önmeghatározásával kapcsolatos írások*. Dokumentumok, levelek, programcikkek tartoznak ebbe a kategóriába. 2. *Az összmagyar kultúra ismert, jelentős szerzőinek a lapban közzétett írásai*. Többek között Babits Mihály, Szekfű Gyula, Szenteleky Kornél, Kosztolányi Dezső, Szerb Antal, Móricz Zsigmond, Illyés Gyula szövegeit válogathatta be a könyvbe a szerkesztő. 3. *Kuriózumok*. Számos meglepetést tartogat a folyóirat, különösen a fordítások terén, hiszen Catullus, Janus Pannonius, Baudelaire, Luther Márton, Geoffrey Chaucer, Mihai Eminescu szövegei együtt olvashatók az antológiában, az akkori fiatal költőnemzedék (Dsidá Jenő, József Attila, Jékely Zoltán, Szabédi László, Szemlér Ferenc stb.) fordításában. 4. *Programatikus, nagy vitát kavart szövegek*. Különösen Berde Mária *Vallani és vállalni*, illetve Szemlér Ferenc *Jelszó és mítosz* című írásai sorolhatók ide – mindkettő hosszú, több lapszámon át tartó polémiát indított el a folyóiratban, és mindkettő az Erdélyben íródo irodalom lehetőségeit feszegette. 5. *Az erdélyi irodalmi értékrend reprezentatív szerzői*: Kuncz Aladár, Áprily Lajos, Bánffy Miklós, Kós Károly, Kemény János, Reményik Sándor, Tompa László, Dsidá Jenő, Tamási Áron, Makkai Sándor és mások – a válogatás érezhetően törekszik arra, hogy e névsorból minél kevesebben maradjanak ki.

A *Világfigyelő tető* rálátást kínál tehát a két világháború közötti erdélyi magyar irodalomnak arra a korszakára, amikor már leülepedett kissé a különböző értékrendek versengése; a szellemnek arra a közös minimumára, amelyben az akkor Erdélyben élő írók legjelentősebb része osztozott. Arra, ami kétségtelenül létrejött, akkor is, ha korábban esetleg nem létezett volna.

(*Világfigyelő tető*. *Mozzanatok az Erdélyi Helikon történetéből 1928-1944*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2008. Szerkesztette Mózes Huba)

### Találkozás Páll Lajos erdélyi festővel és költővel

június 5-én, csütörtökön, 17 órakor, a Sarokház Cukrászdában (Széchenyi u. 2.)

Beszélgetőtárs: Debreczeni József politikai közíró

Páll Lajos ősi korondi fazekascsalád sarja. Kolozsvári egyetemistaként 1956-ban részt vett a diákmozgalomban, hat év börtönre ítélték. Kényszermunkásként a Duna-deltában raboskodott, az egyetemre soha nem vették vissza.

A hatvanas évek közepe óta szülőfalujában él és alkot, ma ő az egyik legjelentősebb erdélyi kortárs festő. Mintegy negyven önálló kiállítása nyílt Erdélyben és Magyarországon, továbbá Gensben, Hamburgban, Kufsteinben, Stockholmban, Stuttgartban.

Költőként tizenkét kötete jelent meg; az idei jubileumra kiadott – legszebb verseit, grafikáit, festményeit s egy életrajzi interjút tartalmazó – emlékkönyv (*Páll Lajos 70 éves. Pallas-Akadémia, Csíkszereda, 2008.*) a tizenharmadik.

Díjai: '56-os emlékérem, Aranka György irodalmi díj (1995), Pro Cultura Hungarica (1998), Érdemes művész (2002), '56-os aranykereszt (2006).

A beszélgetés helyszínén meg lehet vásárolni a Páll Lajos-emlékkönyvet, és megtekinthető lesz a művész néhány képe is.

## A kiadvány megjelenését támogatta



AVE Miskolc Kft.  
H-3527 Miskolc, József Attila u. 65.



Pre-Con restaurátor Betéti Társaság  
1077. Budapest, Baross tér 14.  
[www.pre-con.hu](http://www.pre-con.hu)  
[info@pre-con.hu](mailto:info@pre-con.hu)



Könyvtárellátó Nonprofit Kft.  
1034 Budapest, Váci u. 19.  
[www.kello.hu](http://www.kello.hu)



Tripol Vagyonvédelmi Kft.  
3540 Miskolc, Vasgyári u. 43.  
[tripol@borsodweb.hu](mailto:tripol@borsodweb.hu)



Miskolc Megyei Jogú Város  
Önkormányzata

**VÉDELEM KFT**

Védelem Kft.  
3529 Miskolc, Farkas Jenő u. 26.

## II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár

### A 79. Ünnepi Könyvhét meghívott vendégei

Baranyai András	Kovács József
Balázs Ágnes	Kupcsik Lidi
Baranyák Béla	Lévai Balázs
Bartos Erika	Maksa Zoltán
Czakó Gábor	Nagy Bandó András
Cseh Károly	Nyilas Attila
Dobrik István	dr. Mózes Huba
Dudás Sándor	Pázmándy László
Fábián Éva	Szabados Gábor
Fecske Csaba	Szabó Bogár Imre
Fel Lugossy László	Tatár Balázs János
Fehér József	Turóczi Nóra
Gál Halász Anna	Vadas Zsuzsa
Hajdú Imre	Varga Rudolf
Huszka Levente	Verebélyi Zoltán
Jakab Mari	Vitkolczi Ildikó
Jenei László	Vujity Tvrtko
Kálloy Molnár Péter	Dr. Wolf Mária
Konrád György	Závada Pál
	Zemlényi Attila



A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár  
2008. évi Ünnepi Könyvheti kiadványa

Szerkesztette: Jenei László, Venyigéné Makrányi Margit

Kézirat előkészítés: Jenei László

Technikai szerkesztő: Borkúti László

Nyomdai előkészítés: Tellinger András

Felelős kiadó: Venyigéné Makrányi Margit, a Megyei Könyvtár igazgatója

Készült 500 példányban